



AVRUPA BİRLİĞİ BANKACILIĞINDA DENETİMSEL VE HUKUKSAL DÖNÜŞÜM

Şenol KANDEMİR¹

Özge DEMİRDELEN²

■ Özet

2008 krizi, finans sektöründeki sorunların, özellikle para birliğinde ne kadar hızlı ve güçlü bir şekilde yayılabileceğini ve bu tür sorunların Avrupa'daki insanları nasıl doğrudan etkilediğini göstermiştir. Kriz ile birlikte büyük bir dönüşüm yaşayan Avrupa bankacılık denetimi, Euro bölgesindeki bankacılık denetiminin yüksek standartta olmasını ve tüm bankalara tutarlı bir şekilde uygulanmasını sağlayarak kredi kurumlarının güvenliğine, sağlamlığına ve finansal sistemin istikrarına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Avrupa Birliği bankacılık denetiminde Avrupa Merkez Bankası, nihai sorumluluğu elinde tutarken, ulusal yetkili makamlar da, Tek Denetim Mekanizması içindeki denetim görevlerini yerine getirmektedirler. Bu yapı, ulusal denetçilerin yerel ve özel bilgi birikiminden en iyi şekilde yararlanırken, Euro bölgesindeki tüm denetlenen kuruluşların güçlü ve tutarlı denetimini sağlamaktadır. Avrupa Birliği bankacılık denetim sisteminin en önemli ayağı olan Tek Denetim Mekanizması her ne kadar AB bankacılık sisteminin daha etkili hale gelmesi için atılmış önemli bir adım olsa da mevduat sigorta mekanizmalarının tam olarak oluşturulması ile denetim sisteminin eksik alanları da tamamlanmış olacaktır. Tek bir Avrupa mevduat sigorta planı Euro Bölgesi genelinde tekdüzelik sağlayacak ve tek pazar içinde likidite ve sermaye hareketliliğinin önündeki engellerin kaldırılmasını kolaylaştıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Bankacılık, Denetim Sistemi, Tek Denetim Mekanizması

Supervisory And Legal Transformation in European Union Banking

■ Abstract

The 2008 crisis showed how quickly and powerfully problems in the financial sector can spread, especially in the currency union, and how such problems directly affect people in Europe. The European banking supervision, which has undergone a major transformation with the crisis, aims to contribute to the safety, soundness of credit institutions and the stability of the financial system by ensuring that banking supervision in the Eurozone is of a high standard and applied consistently to all banks. While the European Central Bank holds the ultimate responsibility in the banking supervision of the European Union, the national authorities fulfill their supervisory duties within a single supervisory mechanism. This structure ensures a strong and consistent audit of all audited entities in the euro area, while making the most of the local and specific knowledge of the national auditors. Although the Single Supervision Mechanism, which is the most important pillar of the European Union banking supervision system, is an important step for the EU banking system to become more effective, the deficient areas of the supervision system will be completed with the full establishment of deposit insurance mechanisms. A single European deposit insurance scheme would ensure uniformity across the Eurozone and facilitate the removal of barriers to liquidity and capital mobility within the single market.

Keywords: European Union, Banking, Supervisory System, Single Supervisory Mechanism, Research Paper

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Çağ Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ekonomi ve Maliye Bölümü, senolkandemir@cag.edu.tr, ORCID No: 0000-0002-7621-4457

² Araş. Gör., Çağ Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Özel Hukuk Bölümü, ozgedemirdelen@cag.edu.tr, ORCID No: 0000-0001-9046-5124

GİRİŞ

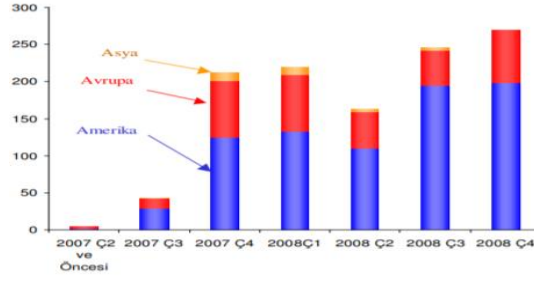
Endüstriyel, teknolojik, ekonomik, politik ve siyasi gelişmeler, topluma geniş imkânlar ve fayda sağlamaktadır. Bu gelişmeler, imkân ve faydanın yanı sıra, belirsizliğe ve krize de yol açabilmektedir. Öngörülemeyen ve beklenmedik belirsizlikler ve krizler, toplumların refahını ve güvenini tehdit etmektedir. Kriz, ekonomik, politik ve sosyal belirsizliğin üstesinden gelme amacıyla karar alma anıdır (Karaçor, 2006: 379-391). Kriz, öngörme, korunma ve yönetim açılarından önemli bir karar alma süreci olarak ifade edilmekte, refah ve güvenin geri kazanılabilmesi ve korunması için krizlerin profesyonel şekilde yönetimini sağlamak ve meydana gelebilecek krizlerin ciddi önlemler alınarak, krizler meydana gelmeden önüne geçilmesini sağlamak gerektiğini ifade edilmektedir (Tuğsal, 2015: 111-124).

Tarih boyunca birçok ekonomik kriz yaşanmış, bu krizlerden bazıları bölgesel sınırlar içerisinde etki gösterirken, bazıları bölgesel ve hatta uluslararası sınırları da aşarak, küresel kriz boyutuna gelebilmiştir. 2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'de başlayan ekonomik kriz, etkilerinin bölgesel ve uluslararası sınırları aşarak, küresel düzeyde meydana gelmesi nedeniyle küresel kriz olarak nitelendirilmektedir (Durgun, 2016: 43).

2008 Krizi öncesinde dünya ekonomilerinde genel olarak bir likidite bolluğu yaşanmış, başta ABD olmak üzere, tüm dünyada kredi işlemlerinde artış gözlenmiştir. Bu süreçte ABD konut kredisi piyasasında meydana gelen aşırı işlem yoğunluğu krizin temelini atmıştır. Kredi verilmesindeki denetimsizlik, denetimsiz şekilde verilen kredilerin risklerinin menkul kıymetleştirme işlemleri aracılığıyla diğer piyasalara aktarılması, küreselleşmenin de etkisi ile krizin hızlı şekilde yayılarak küresel boyuta ulaşmasına yol açmıştır. Özellikle ekonomileri gelişmiş ülkelerin finans piyasaları oldukça büyük sermaye kayıpları ile karşılaşmış ve bu devletlerdeki büyük finans kurumlarını kurtarmak için oldukça büyük miktarlarda likidite desteğine ihtiyaç duyulmuştur. Meydana gelen tüm bu olaylar, küresel düzeyde pek çok devlet ekonomisini büyük zararlar ve kayıplar ile karşı karşıya bırakmıştır (Durgun, 2016: 39-40).

Yaşanan kriz, küresel ekonomik gerilemeye ve 2008-2012 yılları arasında gerçekleşen “*Büyük Durgunluk*”a yol açmıştır. Euro kullanan Avrupa ülkelerinin bankacılık sistemlerinde meydana gelen Avrupa Borç Krizi de 2008 Krizi'nin ardından meydana gelmiştir (Ermiş, 2018: 81-85).

Şekil 1'de, Amerika, Avrupa ve Asya'nın bankacılık ve finansal kesimlerinin krizle beraber uğradıkları zararları gösterilmektedir. Şekle göre, 2008 Krizi'nin başlangıç noktası olan ABD'den sonra bankacılık ve finans anlamında en çok zarar gören bölgenin Avrupa olduğu görülmektedir.



Şekil 1. Amerika, Avrupa ve Asya'nın Bankacılık ve Finans Kesimi Zararları (Milyar ABD Doları)

Kaynak: Yılmaz, D. (2009). Küresel Kriz, Etkileri ve Para Politikası Uygulamaları, TCMB, s. 6.

2008 krizi göstermiştir ki, bankacılık kesiminde meydana gelen sorunlar ülke ekonomilerini çok hızlı bir şekilde krize sürükleyebildiğinden diğer kesimlerden farklı düzenleme ve denetlemeye gereksinim duymaktadır. Kuramsal olarak banka faaliyetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesinin esasen üç temel nedeni bulunmaktadır: İlk olarak, ihtiyatlı olma gereksinimidir. Bankalar, kısa vadeli likit yükümlülüklerin uzun vadeli likit olmayan varlıklara vade ve likidite dönüşümünde oynadıkları rol nedeniyle doğaları gereği riskli faaliyetler yürütürler. Bankalar, vadesi çok daha uzun olan krediler verirken, talep üzerine veya nispeten kısa bir süre içinde geri ödenebilen mevduatları kabul etmektedir. Öte yandan bankaların, ipotekler ve diğer uzun vadeli finansmanlar da dâhil olmak üzere reel ekonomideki yatırımları finanse etme işlevi de oldukça önemlidir. Güven, işleyen bir bankacılık piyasasının ön koşuludur. 2008 Krizi ve sonrası, bu türden bir güvenin kırılan olduğunu açık bir şekilde hatırlatmıştır. Düşük öz sermaye seviyesi, yöneticiler ve mevduat sahipleri arasındaki bilgi asimetrisiyle birleştiğinde üst düzey yöneticileri, yeterli dikkati göstermeme ve genellikle kişisel getirilerini en üst düzeye çıkaran riskleri almaya teşvik etmektedir. Bir bankanın başarısızlığının mevduat sahiplerine veya genel olarak topluma verebileceği kayıplar oldukça fazladır. Düzenleme, zorunlu ihtiyat standartların empoze edilmesi yoluyla yukarıda bahsedilen teşvikleri değiştirmeyi amaçlamaktadır. Çoğu durumda buna, genellikle bilgi sağlanması ve koruyucu düzenleme yoluyla tüketicileri doğrudan korumaya yönelik önlemler eşlik etmektedir. Daha yakın zamanlarda, pek çok hukuki düzenlemede, bireysel mevduat sahiplerinin bir bankanın tasfiyesinde tercih edilen alacaklılar olarak sıralanan İflas Kanunu ve çözüm prosedürleri yoluyla korunması gerektiği konusunda bir fikir birliği ortaya çıkmış durumdadır. Düzenleme ve denetlemeye gereksinim duyulmasının ikinci nedeni, merkez bankalarının para ihraç etmesi ve banka mevduatlarının para arzının en büyük bileşeni olması nedeniyle ortaya çıkan para politikası endişeleridir. Fiyat istikrarını sağlama amaç ve yetkisine sahip olan bağımsız merkez bankalarının, para arzı üzerinde etkili bir kontrol işlevi bulunmaktadır. Para arzındaki hızlı artışlar ile enflasyon arasında açık bir tarihsel ve ampirik bağlantılar vardır. Özellikle Euro Bölgesi krizinde odaklanan ikinci bir para politikası hedefi, merkez bankasının para politikası uygulamasında belirlediği politika faizlerinin işletmeler ve tüketiciler için reel borç verme oranlarına çevrildiği parasal aktarım mekanizmasıdır. Bankacılık sisteminin kırılan veya riskli olarak algılandığı durumlarda, banka kredi riskine ilişkin endişeler, para politikası kararlarının büyüme ve istihdam

üzerinde olumsuz etkilerle reel ekonomiye geçmesini engellemektedir. Düzenleme için üçüncü bir gerekçe, sistemik riski ele almaktır, bu durum finansal sistemin birbirine bağlı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu, Eylül 2008'de Lehman Brothers'ın çöküşünden sonra, bankalar arası likiditenin merkez bankalar tarafından büyük acil likidite teminini gerektirecek şekilde dondurulduğu dönemde kanıtlandığı üzere, tek bir bankanın aczinin veya likiditesizliğinin daha geniş finansal sistem için sonuçları olabileceği riskidir. Esasen bankalar bu dönemlerde, müşterilerinin ödeme gücüne veya likiditesine olan güvenini kaybetmektedir. Bankalar, bankalar arası piyasaya olan kriz öncesi bağımlılıkları nedeniyle, reel ekonomiye kredileri kısarak yanıt vermektedir. Bu durum, 2008-2009 Büyük Durgunluğu olarak adlandırılan durumu tetikleyen en önemli etkenlerden biridir (Lastra, 2019: 1-5; Odak, 2020: 1-15).

2008 krizinden olumsuz etkilenen sektörlerden biri olan Avrupa Birliği Bankacılık Sistemi, krizle birlikte büyük bir dönüşüm yaşamış ve bankacılık denetiminde köklü değişikliklere gitmiştir. Yeni denetim mekanizması, Euro bölgesindeki bankacılık denetiminin yüksek standartta olmasını ve tüm bankalara tutarlı bir şekilde uygulanmasını sağlayarak kredi kurumlarının güvenliğine ve sağlamlığına ve finansal sistemin istikrarına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Bu çalışmada, Avrupa Birliği bankacılık denetiminde meydana gelen dönüşüm ele alınmaktadır. Bu kapsamda, AB bankacılık denetiminde 2008 öncesi durum, 2008 Krizi, 2008 Krizinin AB piyasasına etkisi, 2008 Krizi sonrasında alınan önlemler, 2008 Krizi sonrası AB bankacılık denetimindeki gelişmeler değerlendirilecektir.

1. 2008 ÖNCESİ AVRUPA BİRLİĞİ BANKACILIK DENETİMİNDEKİ GELİŞMELER

2008 öncesi Avrupa Birliği bankacılık (denetim) hukuku, Avrupa finans hukukunun iki hedefe yönelik hükümler dizisi olarak tanımlanmaktadır: Bu hedeflerden birincisi, AB kredi kurumlarının olumsuz mali entegrasyon sürecinin bir parçası olarak diğer üye devletlerin kurulmadan/izin almadan finansal hizmetler sunabilme özgürlüklerini hayata geçirmektir. İkinci amaç, pozitif finansal entegrasyon sürecinin bir parçası olarak kredi kuruluşlarının bulaşıcı başarısızlıklarının ortaya çıkması nedeniyle bozulabilecek olan Avrupa bankacılık sisteminin istikrarını sağlamaktır. İkinci hedefe ulaşmak için AB bankacılık (denetim) hukuku, kredi kurumlarının yetkilendirilmesine, kredi kurumlarının mikro ihtiyatlı ve makro ihtiyatlı denetim ve gözetimine, kredi kurumlarının yeniden düzenlenmesi, çözülmesi, tasfiyesine ve mevduat garantisine ilişkin kuralları içermektedir. AB bankacılık hukukunun içeriği, her dönemde geçerli olan siyasi koşullar bağlamında kademeli olarak şekillenmekte ve Finansal İstikrar Kurulu, Basel Bankacılık Denetim Komitesi ve Uluslararası Mevduat Sigortacıları Birliği gibi uluslararası standart belirleme organlarının çalışmalarından da etkilenmektedir. 2008 öncesi dönemi kendi içinde de bölümlere ayırmak mümkündür: (1) Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun işleyişinin başlangıcından 1988'e kadar olan dönem, (2) Tek mali pazarın kuruluş dönemi (1989-1998), (3) Tek mali pazarın konsolidasyon dönemi (1999-2007). 2008 öncesi AB bankacılık (denetim) hukukunda AB bünyesindeki düzenlemeler, ortak karar prosedürü

kapsamında AB'nin tek pazar olma niteliği de dikkate alınarak çeşitli mevzuat değişiklikleri ile gerçekleştirilmiştir.

AB bankacılık (denetim) hukukunda, finansal kurumların sınır ötesi işlemleri için AB direktifleri temel alınarak hazırlanmış ulusal düzenlemeler aracılığıyla ortak ve benzer düzenlemeler çerçevesinde yürüttüğü sistemleri bulunmaktadır. 2008 öncesinde AB'de denetleme konusu çok uluslu düzeyde ele alınmıştir. Bu dönemde denetim olgusu makro ihtiyati denetim (bankacılık sisteminin bütüncül olarak korunması ve sistemik olarak ortaya çıkabilecek risklerin engellenmesi) ve mikro ihtiyati denetim (bankacılık sisteminde rol alan aktörlerin hak ve menfaatlerinin korunması) olarak iki başlık altında ele alınmıştir. Yapılan araştırmalar, 2008 öncesi dönemde mikro ihtiyati denetimin etkin bir şekilde yapılmasına rağmen, makro ihtiyati denetimin yetersiz kaldığını ortaya koymuştur (TC Avrupa Birliği Bakanlığı, 2011: 3-4).

2001 yılında hazırlanan Lamfalussy Raporu (Rapor) bankacılık sisteminin denetleme usullerine yeni bir yaklaşım getirmiştir. Raporun yayımlanmasının ardından AB düzeyinde oluşturulan denetim yapısı 3 komiteden oluşmuştur. Bu komiteler; Avrupa Bankacılık Denetleme Kurumları Komitesi (CEBS), Avrupa Menkul Kıymetler Düzenleme Kurumları Komitesi (CESR) ve Avrupa Sigorta ve Emeklilik Denetleme Kurumları Komitesi (CEIOPS)'dir. Üç komite de AB üyesi devletlerin kendi denetleyicilerinden oluşmuştur. Komitelerin önerileri tavsiye niteliğinde olup, bağlayıcılıkları olmamıştir. AB bankacılık denetimine ilişkin bu eski sistemde, ulusal denetleyicilerin birbirleri ile uyumlu çalışması beklenmiştir. Buna karşılık, uyuşmazlıkların çözümünü sağlayacak herhangi mekanizma ortaya konulamamıştir. Diğer taraftan, teknik kuralların devlet seviyesinde belirlenmesi devletlerarası uygulamalar konusunda farklılıklara yol açmıştır (TC Avrupa Birliği Bakanlığı, 2011: 5).

2008 öncesi AB bankacılık denetimi düzenlemeleri aşağıda belirtilen ilkelere dayanmıştir (elebican, 2007: 123-124);

1. Üye devletlerde kişilerin ve kurumların mali sisteme güven duymalarının sağlanması ve bu güvenin korunması,
2. Kredi kurumlarının gerek kuruldukları, gerekse faaliyet gösterdikleri üye devletlerde eşit koşullarda rekabet etmelerini önleyen tüm kısıtlamaların ve engellerin kaldırılması,
3. Herhangi bir üye devlette faaliyet izni almış 0
4. Bir üye devlette yerleşik olanların, bir başka üye devlette faaliyet izni almış olan kredi kurumlarınca, kendi ülkelerinde ya da bir başka üye devlette sunulan mali hizmetleri satın almakta serbest olmaları,
5. Üye devletlerde kredi kurumlarına ilişkin hukuksal düzenlemelerin, hiç olmazsa temel hükümlerinin birbiriyle uyulaştırılması,
6. Bir üye devletteki yetkili mercilerin, yürürlükteki ulusal mevzuata uygun olarak düzenlenen belgelerin, saptanan standartların ve normların, bir olgunun varlığına veya

yokluğuna ilişkin beyanların öteki üye devletlerin yetkili mercilerince tartışmasız kabul edilmesi,

- a. Kredi kurumlarına bir üye devlette verilen faaliyet izinlerinin tüm öteki üye devletlerde de geçerli olması ve kredi kurumlarının ayrıca özel bir izin almaya gerek olmadan diledikleri üye devlette şube açabilmeleri, sınır ötesi hizmet sunabilmeleri,
 - b. Birden çok sayıda üye devlette şube açan ya da mali hizmet sunan kredi kurumları üzerinde gözetim ve denetim yetkisinin, kural olarak kendilerine faaliyet izni vermiş olan üye devlette olması, yapılan gözetim ve denetimin faaliyet gösterdikleri öteki üye devletlerce de geçerli sayılması,
 - c. Ödeme güçlüğü içine düşen kredi kurumlarının mali sağlamlığa kavuşabilmelerini sağlama amacıyla uygulanacak yeniden yapılandırma önlemlerini belirleme ve ödeme gücünü tamamıyla yitirmiş olan kredi kurumlarının sistemden çıkmasına ilişkin kararları alma yetkisinin faaliyet iznini vermiş olan merciinin sorumluluğunda bulunması,
7. Üye devletlerin kredi kurumlarını gözetmek ve denetlemekle görevli mercileri arasında işbirliğini, bilgi ve görüş alış verişi sağlayacak sürekli ve etkin işleyen bir mekanizmanın kurulması,
 8. Üye devletler arasında ödemelerin, ulusal sınırlar içindeki ödemelere eşit olarak yapılması ve etkin işleyen bir mekanizmanın kurulması,
 9. Karşılıklılık ilkesinin gereklerine uyulması koşuluyla üye olmayan devletlerdeki kredi kurumlarının Toplulukta ayrımcı bir işleme uğramadan şube açabilmeleri, sınır ötesi sunabilmeleri, söz konusu ilkelerin belli başlılarını oluşturmaktadır.

2. 2008 KRİZİ, 2008 KRİZİNİN AB PİYASASINA ETKİSİ VE KRİZ SONRASINDA ALINAN ÖNLEMLER

2008 Krizinin ana kaynağını, finansal mühendislik kapsamında ortaya çıkan ve içeriği yatırımcılar tarafından tam olarak bilinmeyen karmaşık yeni finansal ürünler, risk yönetimi uygulamalarındaki eksiklikler, bankacılık kesimi ile reel sektörün birbirinden kopması ve ekonomik anlamda gelişmiş devletler tarafından uzun zamandır uygulanan bir çeşit taşınmaz finansman sistemi olan “mortgage” işlemleri olarak kabul edilmektedir. ABD mortgage pazarında başlayan 2008 Krizi, kanuni bir çerçevede düzenli bir biçimde devam eden ancak zaman içinde yapısal problemlerin önlenemeden büyümesi ve gayrimenkul kredi yapısında meydana gelen bozulmalar neticesinde yaşanan bir kriz olarak tanımlanmaktadır (Ermiş, 2018: 82). Mortgage kredisi işlemlerini yürüten bankalar, artan işlem hacminin meydana getirdiği riski fark ederek çok hızlı şekilde riski devretmiş ve riskin bütün dünyaya bölüştürülmesini sağlamışlardır. Bu nedenle ABD’de konut fiyatlarının şişmesi ve riskin artması başlangıçta kredi veren kuruluşları endişelendirmemiştir. Ancak risk dağıtımı o kadar

geniş kapsama yayılmıştır ki, dñnyanın her yerindeki bankalar, yerel yönetimler ve emeklilik fonları krizden doğrudan etkilenmiş ve kriz küresel kriz haline gelerek dñnyada birçoğ kurumun batma noktasına gelmesine neden olmuştur (Cořkun ve Eken, 2015: 109). Başka bir deyişle, sağlam olmayan temeller üzerinde bulunan bankacılık kesiminde yaşanan sorunlar bulaşıcılık ve yayılma etkisiyle başta gelişmiş ekonomiler olmak üzere ekonomileri derinden etkilemiş ve güven kaybına neden olmuştur. Güven duygusunun kaybedilmesi, i ve dış talebi geriletmiş, ABD ve AB ekonomileri 2009 yılında ciddi anlamda krizi yaşamıştır (TC Avrupa Birliği Bakanlığı, 2011: 1).

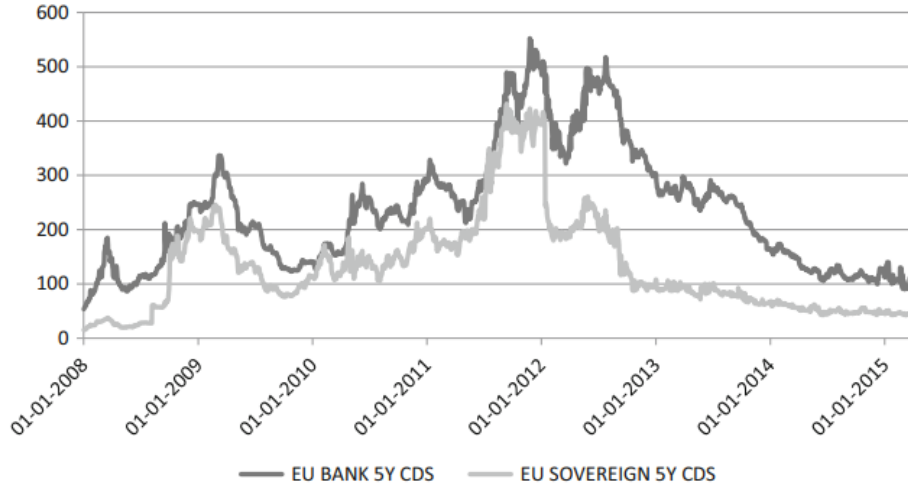
2008 Krizi, ekonomik performanslarda gözlenen gerilemeyi daha belirgin hale getirdiğinden Euro Bölgesi ÷lkelerinde ekonomik kaygılara yol açmıştır. AB ÷lkelerinin neredeyse hepsinde krizin etkilerini ortadan kaldırmaya yönelik tedbir paketleri uygulanmaya başlanmıştır. Tedbir paketlerinin uygulanmasındaki başarı ve ÷lke ekonomilerinin tedbirlere vermiş oldukları tepkiler her ÷lkede farklı şekilde meydana gelmiştir. Ekonomik büyümedeki sorunlar, işsizlik oranlarındaki yükselme, kamu maliyesinin sürdürülebilirliğini sağlamak için göze alınan bütçe açıkları Avrupa Birliği ekonomisinin temel problemleri haline gelmiştir (TC Avrupa Birliği Bakanlığı, 2011: 1-2; Odak, 2020: 25-46).

2008 krizi öncesinde Euro bölgesinde gör÷len önemli gelişmelerden birisi, kredi riskinin yayılması konusunda ÷lkeler arasında farklılıklar bulunmakla birlikte, ulusal hükümetlerin finansal riski ile yerel bankacılık sistemlerinin arasındaki etkileşimin, finansal kriz sırasında çarpıcı biçimde artmasıdır.

Bazı ÷lkelerde finansal sistemden hükümetlere doğru bir eğilim varken, bazı ÷lkelerde ise hükümetlerden finansal sisteme doğru bir eğilim gör÷lmektedir. Hükümetin ve bankacılık sektörlerinin kaderi birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu durum kredi temerrüt takası (CDS) spreadlerini gösteren Şekil 1'den de açıkça gör÷lmektedir (Baglioni, 2016: 14).

Şekil 2, bankaların kredi riski ile hükümetlerin kredi riski arasında yüksek derecede bir korelasyona işaret etmektedir. İki serinin zaman kalıpları tarafından verilen izlenim, aralarında 0,82'ye eşit olduğu ortaya çıkan korelasyon katsayısının hesaplanmasıyla doğrulanmaktadır. Eylül 2008'de Lehman Brothers'ın çöküşü, finans sektörünün riskini önemli ölçüde artırmıştır. Bu risk, sermaye enjeksiyonları ve hükümetler tarafından sağlanan garantiler yoluyla büyük ölçüde kamu sektörüne aktarılmıştır.

Şekil 2'deki diğer ani yükseliş 2011-2012'de, ÷lke borcu krizinin Avrupa'daki birkaç ÷lkeyi, yani PIIGS olarak adlandırılan ÷lkeleri (Portekiz, İrlanda, İtalya, Yunanistan ve İspanya) vurduğu zaman ortaya çıkmıştır. Bu dönemde, risk transferinin hükümetlerden bankalara doğru olduğu söylenebilir. Bu noktada, bankaların ÷lke riskine maruz kalma oranının genel olarak büyük olduğu söylenebilir.



Şekil 2. AB CDS Spreadleri: Bankalar ve Hükümetler (2008–2015)

Kaynak: Baglioni, A. (2016). The European Banking Union, A Critical Assessment. Switzerland: Palgrave Macmillan Studies in Banking and Financial Institutions.

Krizin Avrupa Birliği Bankacılık Sisteminde ortaya çıkardığı en önemli gerçek, birçok bankanın mali kriz sırasında yetersiz sermayeye sahip olduğu gerçeğidir (Baglioni, 2016: 11-12). AB hükümetleri, hem bir bütün olarak bankacılık sektörü için yeniden sermayelendirme planlarını hem de sorunlu bireysel finansal kurumlar için geçici önlemleri devreye sokarak tepki göstermişlerdir. Başka bir müdahale türü, hükümetlerin varlıkların değerinde meydana gelecek değer azalmalarına karşı sigorta sağlaması ya da bankaların sorunlu bazı varlıklarının doğrudan satın alınması olmuştur.

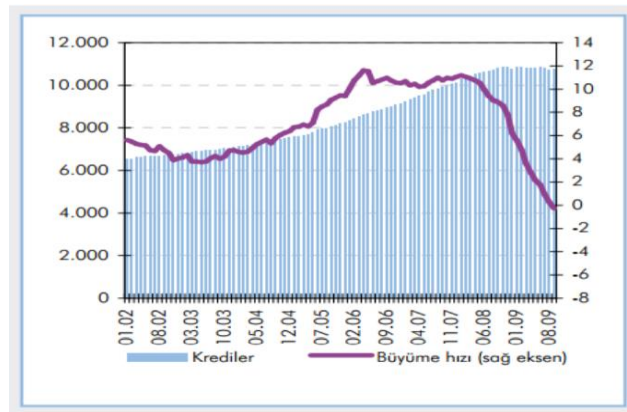
Birlikte ele alındığında, sermaye enjeksiyonları ve varlıkların satın alınması, AB hükümetleri tarafından bankaları desteklemek için harcanan kaynakların büyük bir kısmına denk gelmiştir. 2008-2013 döneminde harcanan toplam miktar 636 milyar Euro'dur, bu da bir yıllık GSYİH'nın neredeyse %5'ine eşittir. Ülkeler tarafından yapılan yardımlar farklılıklar göstermekle birlikte Almanya ve İngiltere 140 Milyar Euro' dan fazla yardımla en büyük desteği sağlamışlardır. GSYİH' ya oran olarak bakıldığında İrlanda, GSYİH'nın yaklaşık %40'ını harcayarak ilk sırayı almaktadır. Krizin temelini bir çeşit taşınmaz kredisi olan mortgage'ın oluşturması dolayısıyla, kriz sürecinde ve sonrasında kredi piyasalarının da etkilendiği görülmektedir.

Şekil 3'de Avrupa bankacılık sektöründeki kredilerin gelişimine ilişkin grafik yer almaktadır. Krizin başlangıç dönemlerinde kredilerdeki büyüme hızının düştüğü ancak Eylül 2009'a kadar kredi miktarlarındaki yükselişin devam ettiği görülmektedir. Eylül 2009'da kredilerin büyüme hızının negatife döndüğü ve kredi miktarlarında azalmalar yaşandığı belirtilmektedir. Rekor oranda küçülme yaşandığı ve ticaretin milli gelir içerisindeki payının azaldığı görülmektedir (Demir, 2015: 55).

Tablo 1. Avrupa Birliği Devletlerinin Bankacılık Sektörlerine Destekleri

	Toplam Yeniden Sermayelendirme ve Varlık Kurtarma (2008-2013)		Garantiler (2009-Yoğun Yılı)	
	Milyar Euro	2013 GSYİH' nin Yüzdesi Olarak	Milyar Euro	2009 GSYİH' nin Yüzdesi Olarak
Belçika	45,14	11,8	46,78	13,87
Bulgaristan	0	0	0	0
Çekya	0	0	0	0
Danimarka	11,09	4,5	6,45	2,89
Almanya	144,15	5,3	135,03	5,61
Estonya	0	0	0	0
İrlanda	65,38	39,9	284,25	173,81
Yunanistan	40,85	22,4	1,50	0,63
İspanya	94,76	9,3	36,13	3,44
Fransa	26,25	1,3	92,73	4,86
Hırvatistan	0	0	0	0
İtalya	7,95	0,5	0	0
Güney Kıbrıs	1,80	10,9	0,56	3,29
Letonya	0,95	2,9	0,54	2,91
Litvanya	0,23	0,7	0	0
Lüksemburg	2,60	5,7	1,65	4,36
Macaristan	0,21	0,2	0	0
Malta	0	0	0	0
Hollanda	28,02	4,6	36	6,31
Avusturya	11,60	3,7	15,45	5,58
Polonya	0	0	0	0
Portekiz	10,95	6,6	5,24	3,12
Romanya	0	0	0	0
Slovenya	3,15	8,9	1	2,87
Slovakya	0	0	0	0
Finlandiya	0	0	0,06	0,03
İsveç	0,78	0,2	14,26	4,87
İngiltere	140,54	7,4	158,22	10,10
AB (Toplam)	636,40	4,9	835,84	7,08

Kaynak: Baglioni, A. (2016). The European Banking Union, A Critical Assessment, Palgrave Macmillan Studies in Banking and Financial Institutions, 11.

**Şekil 3. Avrupa'da Bankacılık Sektörü Kredilerin Gelişimi (Milyar Euro, %)**

Kaynak: Demir, M.(2015). 2008 Küresel Krizinin Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s. 55.

Krizin geniş çerçeveye yayılmasında, kriz öncesi dönemdeki finans sektörünün denetim sisteminin yetersizliği, gereken tedbirlerin alınmasında geç kalınması, kriz sonrası süreçte denetleyici ve düzenleyici yapıların nitelik ve yeterliliğinin öneminin anlaşılmasına ve mevcut sistemdeki denetleyici ve düzenleyici yapıların sorgulanmasına yol açmıştır. AB bankacılık sisteminin denetimi ve düzenlemesinin yeniden yapılandırılması önemli ve öncelikli gündem maddelerinden birisi haline gelmiştir (TC Avrupa Birliği Bakanlığı, 2011: 2, Odak, 2020: 25-46).

2008 öncesinde ABD’de ortaya çıkıp Avrupa’yı da etkisine alan kriz sürecinde, ulusal bankacılık sistemlerinde var olan yapısal kırılmalıklar ve kamu maliyesindeki zafiyetler, AB liderlerini “Finansal Birlik” sürecinin yeniden canlandırılması ve bunun için de ulusal denetim sistemlerinin de ötesinde sağlam güvenlik ağının oluşturulmasına doğru itmiştir (Zadeh, 2021; Çamlıca, 2016: 3).

Avrupa Birliği bankacılık kesiminin 2008 Krizinden olumsuz etkilenmesi, AB düzeyinde yeni denetim anlayışının benimsenmesi zorunluluğunu gündeme getirmiştir. Mali sektöre ilişkin sıkı kuralların yanı sıra yetkili makamlar tarafından yapılan denetimin sıkı tutulmasının ve ulusal denetim makamları ile işbirliğinin öneminin farkına varılmış ve kriz sonrasında bu kapsamda düzenleme çalışmaları yapılmıştır (TC Avrupa Birliği Bakanlığı, 2011: 5).

2008 Krizi sonrası, Avrupa genelinde yeni finansal denetim süreci oluşturma amacıyla harekete geçen AB tarafından, Ekonomik ve Parasal Birliği (EPB)’nin kuruluşundan bu yana gerçekleştirilen en kapsamlı reformlara imza atılmıştır. Avrupa Bankacılık Otoritesi (EBA), AB genelinde denetim süreçleri ve prosedürlerinin uyumlaştırılmasında önemli bir rol oynamıştır. Bankacılık birliğinin bir parçası olarak, uyumlaştırma süreci, Tek Denetim Mekanizmasının (SSM) kuruluşundan bu yana tek tip bir standarda ulaşacak şekilde gelişmiştir (Fontan ve Dğr., 2019: 16).

Tablo 2. Denetim Süreçleri ve Prosedürleri

	Sıklık	İçerik	Sonuç	Kapsam
Denetleyici Gözden Geçirme ve Değerlendirme Süreci	Yıllık	-İş Modeli Değerlendirmesi -Sermaye yeterliliği -Likidite ve Fonlama -İç Yönetim -Sermayeye yönelik riskler	- Denetim puanı - Gereksinimler	-Konsolide -Şubeler için geçerli değil
Denetleyici İnceleme Süreci	Yıllık	-Yerinde denetimler -Saha dışı denetimler -Diğerleri	Denetim yılı için planlama	- Konsolide -Şubeler için geçerli
Stres Testleri	Yıllık	Stresli bir senaryoda sermaye yeterliliği	Sermaye seviyelerinin dış değerlendirmesi	-Konsolide -Şubeler için geçerli değil
İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Programı ve İçsel Likidite Yeterliliği Değerlendirme Programı	Yıllık	İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Programı ve İçsel Likidite Yeterliliği Değerlendirme Programının gözden geçirilmesi	Denetleyici Gözden Geçirme ve Değerlendirme Sürecine entegre edilen görüş	-Konsolide -Şubeler için geçerli değil
Kurtarma Planının Gözden Geçirilmesi	Yıllık	Grup kurtarma planının gözden geçirilmesi	Denetçi değerlendirme mektubu	-Konsolide -Şubeler için geçerli değil
Dâhili Risk Modeli Doğrulaması	Uygulanabilir değil	Sermaye, piyasa, operasyonel ve diğer sermaye modellerinin doğrulanması	Doğrulama raporu	-Konsolide -Şubeler için geçerli değil
Yerinde ve Uygun	Uygulanabilir değil	Yönetim kurulu üyelerinin ve diğer kilit fonksiyon sahiplerinin deneyimlerinin, itibarlarının ve profesyonel geçmişlerinin değerlendirilmesi	Yerinde ve uygun raporu	-Konsolide - Bireysel

Kaynak: Fontan ve Dđr. I. A. (2019). Banking Supervision And Resolution in The EU Effects On Small Host Countries In Central, Eastern And South Eastern Europe, Worldbank Group, Working Paper, April, p.16.

3. AVRUPA BİRLİĞİ VE AB BANKA DENETİMİNDE 2008 SONRASINDAKİ GELİŞMELER

3.1. 2008-2012 Dönemi

Avrupa’da 2007 yazında ortaya çıkan ve Lehman Brothers’ın düşüşünden sonra Ekim 2008’de zirveye ulaşan mali kriz, tek mali piyasanın temel varsayımlarını baltalamış ve mali bütünleşmede kısıntıya yol açmıştır. Krize verilen tepkiler büyük ölçüde üye devletlerin tek taraflı eylemlerinden oluşmuş ve bunlar domino etkisiyle kendi finansal sistemlerini yayılmalardan korumaya çalışmışlardır. Banka kurtarmaları ve garantileri gibi tek taraflı eylemlerin sonucu, finansal kurumların sağlamlığının, onları destekleyen üye devletin bütçe kapasitesine bağlı hale gelmesi olmuştur. Buna karşılık, üye devletler, kamu maliyesinin sağlamlığını etkileyen kendi mali sistemlerindeki büyük yükümlülükleri içselleştirmişlerdir. Bu, ardından gelen kamu borç krizinin tohumunu atmıştır. Bunun anlamı, finansal hizmetlerin menşee devletten bağımsız olarak sağlanmasına dayanan piyasa entegrasyonu paradigmasının artık savunulabilir olmamasıdır. Tek finansal piyasanın etkin şekilde yeniden ulusallaştırılmasına yol açmıştır. Bu durum, finansal düzenleme ve denetim için Avrupa mimarisinde reform yapmanın arka planıdır. İvme, “Comite” des Sages”ın tavsiyelerinden olan “2009 De Larosie’re Raporu” ile gelmiştir (EESC, 2021). Reform, üç yasal ve kurumsal değişikliktir oluşmuştur.

Birincisi; denetim komitelerinin yerini, standartlar biçiminde kural koymadan Avrupa hukukunun uygulanmasına ve kriz yönetimine kadar geniş kapsamlı yetkilere sahip Avrupa ajanslarının almasıdır. Ana yenilik, bu ajansların, Avrupa Denetim Otoriteleri [European Supervisory Authorities, (ESAs)] (ADO), ulusal denetçiler ve mali kurumlarla ilgili olarak belirli durumlarda yasal olarak bağlayıcı kararlar almasını sağlamaktır. Bu, Avrupa kurumlarına yetki devrine ilişkin Meroni doktrininin (Meroni, 1958) sınırında durmaktadır (Gürsel ve Önüt, 2009: 60). ESA’ların, örneğin bir mali krizde vergi mükelleflerinin fonlarının kullanımına yol açabilecek belirli eylemi empoze ederek mali yük oluşturabilecekleri durumlarda bu tür doğrudan uygulanabilir kararları alamayacakları bir “mali koruma maddesi”, üye devletlerin koyduğu bir kısıtlamadır. Bu koruma hükmü, ulusal mali egemenlik üzerinde etkisi olabilecek Avrupa yetkilerinin kullanımına getirilen sınırları işaret etmektedir.

İkincisi; kurumsal değişiklik, makro ihtiyati gözetim yoluyla finansal sistemin istikrarını korumak amacıyla Avrupa Sistemik Risk Kurulu’nun [European Systemic Risk Board (ESRB)] kurulmasıdır. Kriz, sistemik riskleri önlemek ve yönetmek için gerekli Avrupa düzenlemelerini hesaba katmadan, tek mali piyasanın gelişiminin yalnızca piyasa entegrasyonuna odaklandığını ortaya koymaktadır. ESRB’nin oluşturulması, dar entegrasyon hedeflerinin takip edilmesinden, finansal istikrarı korumak için piyasa entegrasyonunu kısıtlayabilecek yeni Avrupa yetkinliklerinin getirilmesine geçişi işaret etmektedir. Bu aynı zamanda tek pazar çerçevesinin sınırlarını da test

etmektedir. Entegrasyona tek mali piyasayı oluşturmak için yasal dayanağın, Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma m. 114 (ATAm. 95) uyumlaştırma hükmü, doğrudan yardımcı olmayan kamu politikasından sorumlu bir organın oluşturulmasını sağlayıp sağlamayacağı sorusuna yol açmıştır. ESRB'nin yetkilerinin bağlayıcı olmayan uyarı ve tavsiyelerin kabul edilmesinin ötesine geçemeyeceği gerçeğini de haklı çıkarmıştır.

Krizden bu yana gerçekteşirilen üçüncü değişiklik; “tek kural kitabı” kavramıyla alakalı olmuştur. İlk olarak 2000'lerin başında Tommaso Padoa-Schioppa tarafından ve daha sonra De Larosie're Raporu tarafından savunulan bir kavram olan “tek kural kitabı” kavramı, tek finansal piyasayı doğrudan tek kurala tabi tutarak, entegrasyonu gerçekteşirmeyi hedeflemektedir. Avrupa hukukunu iç hukuka aktaran ve onu eşit olmayan şekilde uygulayan ulusal kanunların ve ulusal denetim düzenlemelerinin hâkimiyetinin yerini alacak olan bu kavram, aynı zamanda ulusal yasaların asgari düzeyde uyumlaştırılması ve karşılıklı tanınması artık uygulanmayacağından veya ilgili olmayacağından, tek pasaport çerçevesinin yerini almaktadır. Bunun yerine, tek kural kitabı, tek pazar kurallarının “maksimum uyumunu” amaçlayan doğrudan uygulanabilir Avrupa düzenlemelerinin artan kullanımını yoluyla gerçekteşirilmiştir. Komisyon tarafından yetkilendirilmiş ve uygulama tasarrufları ve ESA'nın kılavuz ilkeleri ve tavsiyeleri ile tamamlanacaktır. Bununla birlikte, ulusal makamlar, yargı yetkilerini koruyacak, tek kural kitabının uygulanması ve ayrıca mali krizlerin yönetimi için sorumluluklarını sürdürecektir. Bir dereceye kadar, tek kural kitabı, tek finans piyasasının ilk “uyum yoluyla entegrasyon” döneminin yaklaşımına dönüşün sinyalini vermiştir (Mack, 2020: 5-7).

Bu üç yasal ve kurumsal yenilik daha sonra başka denge yaratmıştır. Avrupa yeterlilikleri; ESA'lar, ESRB ve tek kural kitabı konseptinin oluşturulmasıyla genişletilmiştir. Ulusal otoriteler, kriz yönetimi de dâhil olmak üzere kendi iç yargı yetkilerini korudukları için ulusal egemenlik korunmuştur. 2012 senesine gelindiğinde ise tek mali piyasanın yasal ve kurumsal çerçevesinin evrimi, muhtemelen Antlaşma kapsamında başarılıbileceklerin sınırlarına dokunmuştur. Bankalar ve ilgili üye devletlerin arasındaki artan karşılıklı bağımlılık nedeniyle ağırlaşan Euro bölgesindeki kamu borç krizini ele almak için yeterli çerçeve sağlamaktan uzak kalmıştır.

3.2. Euro Bölgesi Zirvesi (29 Haziran 2012)

Haziran 2012'de Euro bölgesindeki kamu borç krizi zirveye ulaşmıştır. İtalya ve İşpanya'nın kamu borcu faiz oranlarının sürdürülemez seviyelerine sürekli yükselmesi, Euro'nun kendisinde varoluşsal şüpheleri artırarak, sözde “yeniden değerleme riskine” yol açmıştır. Para Birliğinin sürdürülebilirliği tehlikeye girmiştir. 28 ve 29 Haziran 2012 tarihli Euro Bölgesi Zirvesi, kamu borç krizinin yönetiminde dönüm noktası olmuştur. Bankaların ESM tarafından doğrudan yeniden sermayelendirilmesi olasılığının açılmasıyla Euro bölgesi bankacılık sektörünün risklerinin karşılıklılaştırılması ve bankacılık denetimi konusundaki yetkinliklerin Avrupa düzeyine aktarılması hususlarındaki, 29 Haziran'ın erken saatlerinde Zirve'nin nispeten kısa ve karmaşık açıklaması, Euro bölgesi üye devletleri arasında kararlaştırılan kurumsal değerleme adalet getirmemiştir.

ESM'nin Euro bölgesi bankalarını doğrudan yeniden sermayelendirme olasılığı, yetersiz sermayeli bankayı kurtarmanın mali yükünün artık ulusal kamu hesaplarına düşmeyeceği ve böylece tek bir üye devletin borcunu artıracak anlamına gelmiştir. Bunun yerine, bir Euro bölgesi banka kurtarmasının maliyeti, ESM'yi taahhüt eden tüm Euro bölgesi üye devletleri arasında karşılıklı olarak karşılanmıştır. Bu, "ECB'yi içeren" tek denetim mekanizmasının kurulmasına ilişkin Zirve bildiriyle şarta bağlı hale getirilmiştir. Avrupa Merkez Bankası'nın Euro bölgesinde tek bankacılık denetçisi olacağını açıkça ima eden mekanizmanın yasal dayanağı Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma olmuştur. Üye Devletler Zirve'de, Euro bölgesi bankalarının karşılıklı sorumluluğunun ancak Euro bölgesi seviyesinde denetimle eşleştirildiğinde gerçekleşebileceğine karar vermişlerdir. Gerekçe, Euro bölgesi yükümlülüğünün ulusal denetimle uyumlu olmaması olmuştur; bu da bir Euro bölgesini geri döndürmez kilidin potansiyel maliyetlerini en aza indirmek için teşviklerden yoksun bırakmıştır. Ulusal denetimden bağımsız Euro bölgesi bankacılık denetçisinin, tüm Euro bölgesi üye devletleri ve ilgili vergi mükellefleri için bankacılık risklerini ve potansiyel maliyetleri en aza indirmesi hedeflenmiştir.

SSM'nin kurulması, Euro bölgesindeki bankacılık risklerinin karşılıklı hale getirilmesi ile bankacılık denetimi üzerindeki ulusal egemenliğin kaybı arasında tam karşılıklılık oluşturmuştur. Aynı zamanda Avrupa Konseyi Başkanı'nın ara raporunda ortaya konulan uzun vadeli DAÜ vizyonu da örtüşmüştür. Haziran 2012 Zirvesi'nde sunulan raporun vizyonu, "EMU için dört yapı taşı" içermektedir: Demokratik meşruiyet ve hesap verebilirlik ile birlikte entegre mali, bütçe ve ekonomik politika çerçeveleri. Entegre mali çerçeve kavramı, büyük ölçüde Bankalar Birliği olarak bilinen kavrama, tek Avrupa bankacılık denetiminden, tek bir banka çözüm mekanizmasından ve ortak bir mevduat sigortasından oluşan bir sisteme karşılık gelmiştir. Amaç, EMU için entegre ve istikrarlı bankacılık sistemi için kurumsal temel sağlayabilmektir. Bankacılık Birliği kavramı, 3 sene sonra, Avrupa Mevduatı Sigorta Planı öneren "Beş Başkan" Raporu ile daha da ayrıntılı hale getirilmiştir. Avrupa Mevduat Sigorta Sistemi (European Deposit Insurance Scheme (EDIS-AMSS)), banka mevduatlarının asgari kapsamı ile ilgili riskleri karşılıklı hale getirmeyi amaçlamaktadır (Elliot, 2012: 41-42). Euro bölgesi bankalarının doğrudan yeniden sermayelendirilmesi yoluyla krizi derhal durdurma ihtiyacı, yalnızca uzun vadeli olarak düşünülen kalıcı kurumsal kararı hızlandırmıştır.

3.3. Tek Denetim Mekanizmasının Yasal Temeli

SSM'nin yasal dayanağı, Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma m. 127/6'da Antlaşma'nın para politikası bölümünde yer almakta ve ESCB ve ECB Tüzüğünde de tekrarlanmaktadır. Aynı zamanda, bankacılık denetiminin yürütülmesi, tek pazarın bir alanı olan finansal hizmetlerin sağlanmasıyla ilgili yetkinliklerin bir parçasıdır. Hem para birliği çerçevesi hem de tek pazar ile ilgili olması yönü, Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma'nın ikili bir niteliğe sahip olduğu anlamına gelmektedir. Bu da, zaman içinde Avrupa Birliği ile mükemmel bir çakışma

olduğunu varsayan para birliğinin üniter ve kapsayıcı çerçevesini yansıtmaktadır. Hükümün bu ikili doğası, Bankacılık Birliğinin “genetik kodunu” anlamak için anahtardır.

İlk çıkarım, Bankacılık Birliğinin yetki alanının çevresiyle ilgilidir. Hükme göre, bankacılık denetimi alanında ECB’ye ek görevler aktarmak için hızlı prosedür olarak oluşturulmuştur. ECB’nin sadece kendi merkez bankacılığı yetki alanı dâhilinde bankacılık denetim görevlerini yerine getirebileceğini ima etmektedir. Kararlar ve düzenlemeler gibi yasal işlemleri yalnızca Euro Bölgesi Üye Devletlerinde uygulanabilmektedir. Bu, özellikle Tek Çözüm Mekanizması’nın yargı yetkisi SSM’den sonra geldiğinden, Bankacılık Birliği’nin yargı yetkisini tanımlamaktadır.

Bir diğer ilgili sonuç, ECB içindeki para politikası ve bankacılık denetimi arasındaki “ayrılık ilkesi” dir. ECB’ye bankacılık denetiminin emanet edilmesi, para politikası ve bankacılık denetiminin aynı kurumda birleştirilmesinin uygunluğuna ilişkin endişeleri artırmaktadır. Söz konusu endişelere yanıt, her iki işlevin karar alma süreçlerini korumak amacıyla ECB içindeki “ayrılık ilkesi” ile verilmiştir. İlkenin temel sonucu, denetim görevlerini merkez bankacılığı tarafından ayrı olarak planlamak ve yürütmekle sorumlu olan ulusal denetim makamları temsilcilerinden oluşan ECB’nin zorunlu organı olarak bir Denetim Kurulunun kurulması olmuştur. Bu ayrım, denetim kararları için ters oylama prosedürlerinin getirilmesiyle pekiştirilmiştir (Morra vd., 2017: 567-589).

Üçüncü bir çıkarım, Bankacılık Birliğinin kurumsal çerçevesi ile ilgilidir. Hükümde (m.127/6), yalnızca ECB bankacılık denetim görevlerine ilişkin hukuki dayanağı sağlamaktadır. Bankacılık denetimi için yeni kurumsal sistem, örneğin federal sistem veya ABD’dekine benzer ikili sistem oluşturmak için temel oluşturmamıştır. Bu, tüm Euro bölgesi bankacılık sisteminin denetiminden tek başına ECB’nin sorumlu olacağı anlamına gelmektedir. Daha önce Euro bölgesinde yirmiden fazla ulusal otoriteye emanet edilmiş olan yetkilerin böylesine ani merkezileştirilmesi, çok zorlayıcı olmuştur.

Küçük yerel kurumların Avrupa düzeyinde doğrudan denetimini yürütmek de orantılı veya Bankacılık Birliği mantığına göre gerekli olmayacaktır. Bu nedenle, m. 127/6 hükmü merkezileştirici yapısına rağmen, bankacılık denetiminin yürütülmesinde âdemi merkeziyetçiliğin sağlanması gerekli olmuştur. Ana âdemi merkeziyet mekanizması, SSM içinde “önemli” ve “daha az önemli” bankalar arasında bir ayrım getirmektedir. ECB, “önemli” olarak kabul edilecek bankalar ve bankacılık gruplarıyla ilgili olarak doğrudan denetim görevlerini yerine getirecektir. Bu, toplam aktifleri 30 milyar Euro’nun üzerinde olan veya toplam aktiflerin yurtiçi ekonominin GSYİH’ye oranının GSYİH’nin %20’sinin üzerinde olan bankaları içermektedir.

Öte yandan ulusal denetçilerin, “önemli” bankaların denetiminde ECB’ye yardımcı olmaları gerekmektedir. “Daha az önemli” olduğu düşünölen bankaların doğrudan denetiminden ise sorumlu olmaya devam edeceklerdir. 127/6 maddesi, ulusal makamlara denetim yetkileri veremediğinden, SSM Yönetmeliği, ECB’nin münhasır yetkilerinden, “daha az önemli” bankaların günlük denetimine ilişkin bir görevler listesi çıkarmıştır. Bu görevler, ECB tarafından tanımlanan çerçeve içinde ve onun gözetimi altında ulusal denetçilerde kalmıştır. ECB, “yüksek denetim standartlarının tutarlı bir şekilde

uygulanmasını” gerekli gördüğünde, “daha az önemli” bankaların denetimini devralabilmektedir. Böylece, 127/6 maddesinin mekaniği, denetimi Avrupa düzeyinde merkezileştirilmiş “önemli” bankalar ile denetimi ulusal düzeyde merkezi olmayan “daha az önemli” bankalar arasında ayırım yapılmasına yol açmıştır. Bu ayırım, tek çözüm mekanizması çerçevesinde yansıtılmıştır.

Kurumsal sonuç, Avrupa ve ulusal yetkinliklerin tek bir SSM ve daha sonra da SRM’nin herhangi bir açık tanım veya sınıflandırmaya meydan okuyan tek sisteminde benzersiz ve emsalsiz kombinasyonu olmuştur. Ulusal makamlar tarafından desteklenen “önemli” bankaların doğrudan denetimi ve çözümüne ilişkin münhasır Avrupa yetkileri; “daha az önemli” bankaların denetimi ve çözümü için ulusal yetkileri; ulusal makamların gözetimi için Avrupa yetkileri ve makro ihtiyati görevler gibi Avrupa ve ulusal makamlar arasındaki paralel yetkinlikler (Ferrari, 2015: 524-525).

Son olarak, m. 127/6 maddesinin diğer anlamı, Bankacılık Birliği ile tek mali piyasa arasındaki uyumsuzluktur. SSM’nin kurulması, tek mali piyasa içinde entegrasyonun derinleşmesine yol açmaktadır. ECB, bankacılık denetçisi olarak bankacılık lisansları için tek bir giriş noktası ve tek bir kural kitabının tek tip şekilde uygulanmasını sağlamaktadır. Bu, bankacılık sistemini “Avrupalılaştırır” ve bireysel üye devletlerle olan bağları koparmaktadır. Ancak entegrasyonun bu şekilde derinleştirilmesi sadece Euro Bölgesi üye devletleri ile ilgilidir. 127/6 maddesinin mekaniği, herhangi bir üye devletin Euro’yu benimsemediği sürece Bankacılık Birliği’ne katılmasını engellemektedir (Moloney, 2014: 1661-1669).

Hukuki çerçevesi bu şekilde çizilen SSM içinde bankacılık denetiminden sorumlu ECB’nin attığı ilk adım, Euro bölgesindeki bankaların bilançolarının incelenmesi olmuştur. “Kapsamlı Değerlendirme” adı altında yürütülen banka bilançolarının incelemesi 2014 yılı içerisinde yapılmış ve 26 Ekim 2014 tarihinde sonuçları açıklanmıştır. Bu değerlendirme, bankacılık birliğinin başlamasından sonra ortaya çıkan banka zararlarının ülkeler arası olası paylaşımını en aza indirmek için Haziran 2013 tarihli Avrupa Konseyi tarafından politika düzeyinde istenen SSM için bir tür ön koşul olarak ortaya çıkmıştır. “Kapsamlı Değerlendirme”nin amacı, önemli bankaların sermaye eksikliklerinin, özel fonlardan ve ulusal kamu desteklerinden yararlanarak yönetilmesini sağlamak olmuştur. Bu, uygulamanın resmi hedefi olan bankaların bilançolarını güçlendirmek, şeffaflığı artırmak ve banka paydaşlarının güvenini oluşturmak gibi hedefler ile uyumlu bir şekilde yapılmıştır. Ancak sürecin siyasi amacı, her ülkenin son 7 yılda yaşanan finansal ve ekonomik kriz sırasında kendi bankacılık sisteminin biriktirdiği kayıpların maliyetini üstlenmesi gerektiğini açıkça ortaya koymak olmuştur. ECB tarafından yapılan inceleme ECB’ nin doğrudan gözetimi altında olan 130 bankayı içermiştir ki bu SSM bölgesinde yer alan bankaların toplam aktiflerinin %82’sini oluşturmuştur. “Kapsamlı Değerlendirme” iki ana bölüm başlığı altında yapılmıştır. (1) Varlık Kalitesi İncelemesi (AQR) ve (2) Stres Testi.

ECB tarafından 2014 yılında uygulanan “Kapsamlı Değerlendirme”, Euro bölgesinde yer alan önemli bankaların bilançoları hakkında değerli bilgiler sunarak, bankaların açıkladıkları muhasebe bilgilerinin şeffaflığına katkı sağlamıştır. Ayrıca, bankalardan kapsamlı değerlendirme sonuçlarını

gelecek planlarına dâhil etmek için gerekli düzeltici önlemleri almalarını isteyerek bu faaliyete başlayan ECB'nin denetim faaliyeti için faydalı bir başlangıç noktası olmuştur. Yapılan stres testinin ciddiyeti, AB düzeyinde gerçekleştirilen diğer benzer uygulamalardan daha fazla olmuştur (Baglioni, 2016: 71).

3.4. Tek Çözüm Mekanizmasının Yasal Temeli

Bankacılık Birliğinin ikinci ayağı, “Tek Çözüm Mekanizması”dır (SRM). Van Rompuy Raporunda, hükümdarlar ve bankalar arasındaki bağı kırmada SSM'nin tamamlaması önerilmiştir. SRM kavramı ilk olarak 2008 mali krizinden sonra Finansal İstikrar Kurulu (Financial Stability Board (FSB-FİK) tarafından uygulamaya konulan küresel bankacılık çözüm rejiminden kaynaklanmıştır. Bu rejimin mantığı, bir bankayı kurtarmak için kamu fonlarının kullanılması olasılığını en aza indirmektir. Bir banka başarısızlığı, başka bir ticari şirketin başarısızlığına olabildiğince benzemelidir. Bu, sistematik sonuçlar yaratmadan maliyetlerin bankaların sahipleri ve alacaklıları üzerinde yoğunlaşmasını gerektirmektedir. Bir bankanın çözümü, mali istikrarı bozmadan ve kamu fonlarını kullanmadan sağlanmalıdır. Bu, zararların karşılanması için çözüm otoritesi tarafından öz kaynakların kurtarılması ve teminatsız alacaklı taleplerini içermektedir (FSB, 2011).

FSB'nin küresel çözüm rejimi geniş çapta uygulanmıştır. AB'de, Banka Kurtarma ve Çözüm Yönergesi [Bank Recovery and Resolution Directive (BRRD)] tarafından tanıtılmıştır. SRM Tüzüğü daha sonra BRRD kurallarını Bankacılık Birliği içinde uygulamak için kurumsal bir çerçeve sağlamıştır. Merkezi karar alma Tek Çözüm Kurulu'na [Single Resolution board (SRB)] ve SRB'ye ait olan finansman çözümü için bir Tek Çözüm Fonuna [Single Solution Fund (SRF)] dayanmaktadır. FSB'nin küresel çözüm rejimi geniş çapta uygulanmıştır. AB'de, BRRD tarafından tanıtılmıştır. SRM Tüzüğü daha sonra BRRD kurallarını Bankacılık Birliği içinde uygulamak için kurumsal bir çerçeve sağlamıştır. Merkezi karar alma ve SRB ve SRB'ye ait olan finansman çözümü için bir SRF oluşmaktadır (Zavvos ve Kaltsouni, 2015: 117-149).

SRM'nin kurulması çeşitli yasal zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Birincisi yasal dayanağı noktasındaydı. Soru, TFEU m. 114'ün SRM'nin ve onun içinde SRB'nin kurulması için yasal temel sağlayıp sağlayamayacağıydı. Bu hüküm, mahkeme tarafından birçok durumda belirtildiği gibi, tek pazarın tamamlanması için ulusal kanunların uyumlaştırılması sürecine yalnızca temel sağlayabilecek bir “uyumlaştırma maddesidir”. Bu nedenle, SRM'nin tek finansal piyasanın uyumlaştırma tekniği olarak gerekçelendirilmesi gerekmektedir. SRM Yönetmeliği, TFEU m. 114'e dayandırılması için üç argüman sağlamaktadır.

Birincisi, çözüm kurallarının tek tip uygulaması merkezi bir otorite gerektirdiğinden, SRB'nin çözüm kararları uyumlaştırıcı önlemlerdir. İkinci olarak, SSM ve SRM, Bankacılık Birliğinin işleyişinde karşılıklı olarak bağımlıdır. SSM, SRM tarafından tek tip uygulama çözüm kuralları ile tamamlanırsa, denetim kurallarının tek tip şekilde uygulanmasını sağlayabilmektedir. Üçüncüsü, tek

tip çözümlenme kuralları ve üye devletler arasında eşit çözüm finansmanı koşulları, mali istikrarı destekler. Bu da tek mali piyasanın işleyişini kolaylaştırmaktadır. İkinci zorluk ise, bir Avrupa ajansı olarak SRB'ye çözüme ilişkin karar verme yetkilerinin verilip verilmeyeceğiydi. Bu tür yetkiler, geniş bir takdir ve muhakeme marjını içermektedir.

Ulusal mali egemenliğin korunması BRF'nin kullanımına getirilen çeşitli güvencelerle sağlanmaktadır. Bu güvenceler, TFEU m. 125 kapsamındaki kurtarma yasağının Bankacılık Birliği'nde ne kadar geniş kapsamlı yorumlandığını ve uygulandığını ve fiili olarak BRRD kapsamında bankaların kurtarılmasına kadar genişletildiğini göstermiştir. Bunlar, daha önce kurtarma kararlarına yol açan ulusal çıkarlardan bağımsız Avrupa otoritesi olan SRB tarafından fonun kullanımına ilişkin alınan kararların kontrolünü içermekteydi. Bu güvenceler, SRF kullanımını kurtarma dışı bırakma yasağının ruhundan kaçabileceğine dair herhangi bir endişeyi ortadan kaldırmayı amaçlamaktaydı. Ayrıca, üye devletlerin, SRF gibi özel kökenli olanlar da dâhil olmak üzere, fonların dağıtımını Avrupa düzeyine tahsis etme yetkilerini devretme konusundaki isteksizliklerini de yansıtmışlardır. Bu nedenle, 29 Haziran 2012 tarihli Euro Bölgesi Zirvesi, bankacılık riskleri için üye devletlerin müşterek sorumluluğunun ulusal sorumluluğun yerine geçmesini amaçlasa da bankaların kurtarılmasının yasaklanması ve getirilen kefalet kuralları nedeniyle böyle bir geçiş nihai olarak gerçekleşmemiştir. Bankalar üzerindeki Avrupa kontrolü, Avrupa yükümlülüğüne değil, özel sorumluluğa dönüşmüştür.

4. 2008 YILI SONRASI AVRUPA BİRLİĞİ BANKACILIK DENETİMİNDEKİ DEĞİŞİKLİKLERİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ

2008 krizinden sonra AB bankacılık denetimi büyük bir değişime uğramıştır. Bu değişimi hazırlayan çalışmaların en önemlisi “*De Larosiére Raporu*” olarak adlandırılan rapordur. Bu raporda, 2008 krizi ve öncesinde AB bankacılık denetiminde yaşanan sorunlar tespit edildikten sonra çözüm önerileri ortaya konmuştur. Bu raporda ortaya konan temel düşünce, bankacılık kesiminde düzenleme ve denetimin birbirine bağlı olduğu gerçeğidir. Rapora göre yetkin ve iyi tasarlanmış denetim olmadan iyi düzenleyici politikalar etkisiz olacaktır. Bu nedenle her ikisinde de yüksek standartlar gereklidir. Öte yandan, mikro ihtiyatlı ve makro ihtiyatlı denetim arasındaki ayrım da önem göstermektedir. Bunların her ikisi de özünde olduğu kadar operasyonel açıdan da açıkça iç içe geçmiş durumda bulunmaktadır.

Mikro ihtiyatlı denetimin temel amacı, finansal kurumların sorunlarını/sıkıntılarını denetlemek ve sınırlamak, böylece söz konusu kurumun müşterilerini korumaktır. Mikro ihtiyatlı denetim, finansal kurumların başarısızlığını önleyerek, bulaşma riskini ve genel finansal sisteme güven açısından müteakip olumsuz dışsallıkları önlemeye (veya en azından hafifletmeye) çalışmaktadır.

Makro ihtiyatlı denetimin amacı ise, genel ekonomiyi reel çıktıdaki önemli kayıplardan korumak için bir bütün olarak finansal sistemin sıkıntılarını sınırlamaktır. Finansal sisteme yönelik riskler, bir finansal kuruluşun karşılaşılabileceği riskler olabildiği gibi küresel sistemik risk şeklinde,

diğer bir değişle birçok finansal kurumun aynı risk faktörlerine maruz kalmasından da doğabilmektedir. O nedenle Makro ihtiyatlı denetim, yaygın veya ilişkili şoklar ile finansal sistemin zincirleme bulaşıcılık gösteren şoklarına özellikle dikkat etmelidir. Makro-ihtiyatlı denetim, mikro düzeyde denetimi etkilemediği sürece anlamlı olamaz. Diğer taraftan mikro ihtiyatlı denetim, makro düzeydeki gelişmeleri yeterince hesaba katmadan finansal istikrarı etkili bir şekilde koruyamaz (De Larosiére, 2009).

2008 Krizi, AB banka ve finans sistemindeki yapısal zayıflıkların görölmesini sağlamış ve krizden çıkarılan dersler sonucunda özellikle Euro Bölgesi'nde bankacılık sisteminin güçlendirilmesine yönelik çalışmalara başlanmıştır (İneci ve Gürbüz, 2020: 83). Bu çalışmalar kapsamında öncelikle 29 Eylül 2010 tarihinde, AB'de bütçesel ve makroekonomik gözetimi ve denetimi güçlendirmek amacıyla kapsamlı ekonomik yönetişim paketi kabul edilmiştir. AB bankacılık denetim yapısının güçlendirilmesi ve yeniden şekillendirilmesi amacıyla, 3 Avrupa Birliği Denetim Otoritesi ve Avrupa Sistemik Risk Kurulu'nun kurulmasına yönelik hazırlıklar yapılmış ve bu hazırlıklara ilişkin teklifler 2010 yılında kabul edilmiştir. Öte yandan 2008 öncesi var olan 3 komitenin görev alanları içindeki sorumlulukları da arttırılmıştır. (TC Avrupa Birliği Bakanlığı, 2011: 5-6)

Yeni kurulan özerk yapılı AB Denetim Otoritelerinin (Avrupa Bankacılık Otoritesi- European Banking Authority-EBA, Avrupa Sigorta ve Emeklilik Otoritesi-European Insurance and Occupational Pensions Authority-EIOPA ve Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Otoritesi-European Securities and Markets Authority-ESMA) sisteme girişi ile AB finans piyasaları için oldukça önemli bir adım atılmıştır. Kurulan bu yapıların, AB üye devletlerindeki gözetim ve denetim kuruluşlarıyla birlikte faaliyet göstermesi, uyumlaştırılmış kurallar ve bunların sıkı ve uyumlu bir şekilde uygulanmasını temin ederek, AB ile AB ülkelerindeki ulusal denetimde koordinasyonun sağlanması amaçlanmıştır (TC Avrupa Birliği Bakanlığı, 2011: 6).

Aralık 2012'de, Avrupa Konseyi Başkanı, Avrupa Komisyonu Başkanları, Avrupa Merkez Bankası (ECB) ve Eurogroup ile yakın işbirliği içinde, gerçek bir EMU'ya ulaşmak için belirli ve zamana bağlı bir yol haritası çizilmiştir. Bu yol haritasının hayati parçalarından birini, daha entegre bir mali çerçevenin, yani Bankacılık Birliğinin oluşturulması olmuştur. (Elliot, 2012,s. 6-17) Buna göre, Bankacılık Birliği üç sacayağı üzerine kuruludur: İlk sacayağı, Tek Denetim Mekanizmasının (SSM) kurulmasıyla birlikte "*tek denetim*"dir. İkinci sacayağı, Tek Çözüm Mekanizması (SRM) ve Tek Çözüm Fonu ile "*tek çözüm*"dür. Üçüncü sacayağı ise, ortak mevduat sigortasıdır (Gortsos, 2019: 22).

Mart 2013'te, Parlamento ve Konsey, Bankacılık Birliğinin ilk ayağı olan Tek Denetim Mekanizmasını (SSM) oluşturmak için Euro bölgesindeki tüm bankaları kapsayan siyasi bir anlaşmaya varmıştır. Euro bölgesi dışındaki üye devletlerde Bankacılık Birliğine katılabilmesi kararlaştırılmıştır. (Mayes, 2018: 132-143) Kasım 2014'ten beri faaliyette olan SSM' de, ECB en büyük ve en önemli bankacılık gruplarının doğrudan denetiminden sorumluyken, ulusal denetçiler

ECB' nin nihai sorumluluğu altında diğer tüm bankaları denetlemektedirler (Boccuzzi, 2016, s. 23-48).

Bankaların önemli kabul edilip edilmediğini -ve bu nedenle ECB'nin doğrudan gözetimi altında olup olmadığını- belirleme kriterleri, SSM Yönetmeliği ve SSM Çerçeve Yönetmeliğinde belirtilmiştir ve bir bankanın büyüklüğü, ekonomik önemi, sınır ötesi faaliyetleri ve doğrudan kamu desteği ihtiyacıyla ilgilidir. Bir banka, aşağıdaki kriterlerden en az birini sağlıyorsa önemlidir (Baglioni, 2016: 1-40):

Tablo 3. Önemlilik Kriterleri

Kriter	Açıklama
Boyut	Toplam varlıkları 30 milyar Euro'yu aşıyor.
Ekonomik Önem	Toplam varlıkları, ülkesinin GSYİH' sinin %20'sini ve 5 milyar Euro'yu aşıyor.
Sınır Ötesi Faaliyetler	Sınır ötesi varlıklarının toplam varlıklarına oranı veya sınır ötesi yükümlülüklerinin toplam yükümlülüklerine oranı %20'nin üzerinde ve varlıklarının toplam değeri 5 milyar Euro'yu aşıyor.
En Büyük Üç Banka	Ülkesinin (toplam aktif değeri bazında) en önemli üç bankasından biridir.
Kamu Mali Yardımı	Avrupa İstikrar Mekanizmasından (ESM) veya Avrupa Finansal İstikrar Aracı'ndan (EFSF) fon talep etmiş veya almıştır.

Kaynak: Baglioni, A. (2016). The European Banking Union, A Critical Assessment, Palgrave Macmillan Studies in Banking and Financial Institutions, p. 40.

ECB, denetim sorumluluklarını üstlenmeden önce, bir varlık kalite incelemesi ve bir stres testinden oluşan "*Kapsamlı Değerlendirme*" adlı bir mali sağlık kontrolü gerçekleştirmektedir. Bu uygulamanın amacı, güvenilir bir başlangıç noktası sağlamak için banka bilançolarında daha fazla şeffaflık sağlamaktır.

Mart 2014'te, Parlamento ve Konsey, Bankacılık Birliği'nin ikinci ayağı olan Tek Çözüm Mekanizmasını (SRM) kurmak için siyasi bir anlaşmaya varmıştır. SRM'nin temel amacı ise, Bankacılık Birliğindeki banka iflaslarının, vergi mükelleflerine ve reel ekonomiye minimum maliyetle verimli bir şekilde yönetilmesini sağlamaktır. Eylemin gerekli olması halinde, bir merkezi makam - *Tek Karar Kurulu* (SRB)- bir bankanın başlatma kararını üstlenirken, operasyonel açıdan, karar ulusal karar yetkilileri ile işbirliği içinde uygulanmaktadır. SRB, çalışmalarına Ocak 2015'te bağımsız bir AB ajansı olarak başlamış ve Ocak 2016'da tam olarak faaliyete geçmiştir (Boccuzzi, 2016, 116-129; Elliot, 2012: 31-40). Bankacılık Birliğinde alınacak herhangi bir kararın alınmasında hissedarların ve alacaklıların katkıları yetersiz ise *Tek Çözüm Fonu* (SRF) devreye girebilir.

SRF'ye katkılar bankalar tarafından sekiz yıl boyunca ödenecektir. Aralık 2015'te, Bankacılık Birliğine katılan Üye Devletler, bir finansman açığı olması durumunda SRF'deki kendi ulusal bölümlerini desteklemek için ulusal bireysel kredi hatları sağlayan bir köprü finansman düzenleme sistemi uygulamaya karar vermişlerdir. Bankalar hakkında alınan kararların yeni yük paylaşımı kuralları, Nisan 2014'te Parlamento tarafından kabul edilen Banka Kurtarma ve Çözüm Yönergesinde (BRRD) belirtilmiştir. BRRD, zarar gören bankaların vergi mükelleflerinin ödedikleri vergilere gerek

kalmadan çözülebilecekleri yollar sağlamakta ve zararların devlet fonlarına başvurmak yerine önce hissedarlar ve alacaklılar tarafından karşılanması gerektiği ilkesini uygulamaktadır.

Öte yandan, asgari sermaye gereksinimleri, bir bankanın faaliyet göstermesinin güvenli olarak kabul edilmesi ve kendi başına operasyonel kayıplarla başa çıkabilmesi için ne kadar sermaye tutması gerektiğini tanımlamaktadır. 2008 krizi, önceki düzenleyici asgari sermaye gereksinimlerinin büyük bir krizde aslında çok düşük olduğunu göstermiştir. Bu nedenle, ilgili asgari eşikleri (Basel III ilkeleri) artırmak için uluslararası düzeyde mutabık kalınmıştır (Odak, 2020: 79-90).

Nisan 2013'te Parlamento, bankalar için ihtiyati sermaye gereksinimlerini Avrupa hukukuna aktaran iki yasal düzenlemeyi kabul etmiş (dördüncü Sermaye Gereksinimleri Direktifi-CRD ve Sermaye Gereksinimleri Yönetmeliği-CRR), CRD ve CRR 1 Ocak 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Tek pazar içindeki eşit şartlar, AB'deki tüm bankalar için geçerli olan *Tek Kural Kitabı* ile güçlendirilmiştir. (Mack, 2020: 5-7) 7 Haziran 2019 tarihinde, değiştirilmiş Sermaye Gereksinimleri Direktifi (CRD V) ve Sermaye Gereksinimleri Yönetmeliği (CRR II) Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde yayınlanmıştır.

24 Kasım 2015 tarihinde Komisyon, Bankacılık Birliğine bir başka unsur olan, Avrupa Mevduat Sigorta Planı (EDIS) eklemeyi amaçlayan bir yasama teklifi sunmuştur. Komisyon'un önerisi, mevcut ulusal mevduat garanti programlarından yola çıkarak hazırlanmış ve kademeli bir EDIS başlatılmasını tavsiye etmiştir. Öneri, genel olarak bankacılık sektörü için maliyetten bağımsız olarak tasarlanmış ve bankacılık risklerini azaltmak için tamamlayıcı önlemler önermiştir. Avrupa Parlamentosu ilgili iç sürecini başlatmıştır (Boccuzzi, 2016: 130-147).

Avrupa Birliği bankacılık denetiminde 2008 sonrası kurulan yeni sistemin merkezinde Avrupa Merkez Bankası yer almaktadır. Avrupa Merkez Bankası'nın ulusal merkez bankaları ve finansal kurumlar arasındaki bilgi akışı ve iş birliğini sağlaması amaçlanmıştır (İnci ve Gürbüz, 2020: 83; Elliot, 2012: 22). SSM içerisinde, Ulusal Yetkili Makamlar (NCA) tarafından desteklenen ECB, önemli olarak sınıflandırılan tüm kurumları (önemli kurumlar-SI) doğrudan denetlemektedir. Önemli ve daha az önemli kurumların listeleri ECB'nin bankacılık denetimi web sitesinde yayınlanmakta ve düzenli olarak güncellenmektedir. NCA'lar, ECB'nin gözetimine tabi olarak daha az önemli kurumların (LSI) doğrudan denetimini yürütmektedir.

Belirli koşullar altında, ECB ayrıca daha az önemli kurumların (LSI) doğrudan denetimini de devralabilmektedir. SSM aynı zamanda sınır ötesi kurumların ve grupların denetiminde bir ev sahibi denetçi olarak yer almaktadır. Ayrıca, bir bankacılık denetim otoritesi olarak SSM, finansal holdinglerin ek denetimine katılmaktadır. SSM'deki denetim kararları, ECB ve NCA temsilcilerinden oluşan Denetim Kurulu tarafından hazırlanmakta ve bu Kılavuzda daha sonra açıklanan itiraz etmeme prosedürü uyarınca Yönetim Konseyi tarafından kabul edilmektedir.

Tablo 4. Tek Denetim Mekanizması İçinde Görev Dağılımı

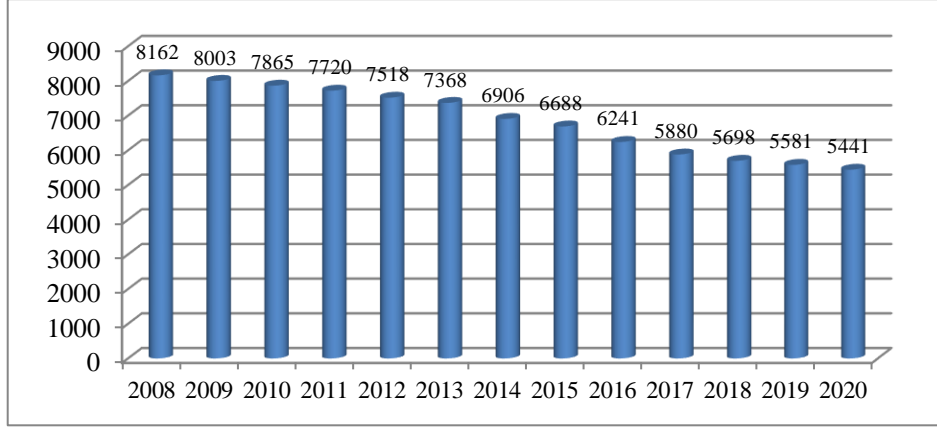
	NCA	ECB
Düzenlemeye Uygunluk, Örneğin; Özkaynaklar, Likidite, Kaldıraç	Karar taslağı sunabilir, Uygulama ve icrada ECB'ye yardımcı olabilir.	NCA taslak kararını sorabilir, Nihai kararı alabilir.
Denetim Bilgileri	Bilgi toplar, verileri kontrol eder, ECB'ye iletir.	Ek bilgiye gereksinim duyabilir.
Ortak Prosedürler: Banka Lisansı, Nitelikli Varlıkların Satın Alınması	Başvuruyu alır ve taslak kararı gönderir.	Son kararı verir.
Lisanslama: Sınır Ötesi Şubeler Ve Hizmet Sunumu	Bildirim alır ve ECB'yi bilgilendirir.	2 ay içinde karar verilmezse yetki verilir.
Kurulun Bileşimi	Taslak kararın hazırlanmasında JST' ye bilgi verir ve yardım sağlar.	Son kararı verir

Kaynak: Baglioni, A. (2016). The European Banking Union, A Critical Assessment, Palgrave Macmillan Studies in Banking and Financial Institutions, 47.

5. 2008 KRİZİ SONRASI AVRUPA BİRLİĞİ BANKACILIĞI BİLANÇO KALEMLERİNDEKİ GELİŞMELER

Avrupa Birliği bankacılık denetim hukukunda önceki bölümlerde belirtilen gelişmelerin AB bankacılığına önemli yansımaları olmuştur. Bu alanda görülen en önemli değişim 2008 sonrasında AB bankacılık piyasasında başlayan konsolidasyon eğilimidir. 2008 krizi öncesi ve kriz esnasında görülmüştür ki, birçok Avrupa bankası karları düşük ve maliyetleri yüksek bir şekilde çalışmıştır (Fernando-Bollo vd., 2021: 91-118). Bu durum, Avrupa Birliği bankacılık sektörünün dayanıklılığını ve dolayısıyla finansal sistemi tehlikeye atmıştır. Bu konudaki en rasyonel çözüm konsolidasyon olmuştur. Konsolidasyon, yatırımı mümkün kılarak, ölçek ekonomilerinin kilidini açmış ve çeşitlendirmeye izin vererek bankaların uzun vadeli zorluklarla yüzleşmeye hazırlanmalarına yardımcı olmuştur.

Şekil 4' e göre 2020 yılında 2008 yılına göre %33' lük bir daralma görülmektedir. Bu durum bankaların şube ve iştirak sayılarında da aynı şekildedir. Şube sayısı 2008'den bu yana %36, yani 82.000 azalmıştır. Bu eğilimin temel sebebi, AB bankacılığında yaşanan konsolidasyon/rasyonalizasyon eğilimi olmakla birlikte bankacılık müşterilerinin elektronik ödemelere, çevrimiçi ve mobil bankacılığa doğru kayması da önemli bir etken olarak sayılabilir. Toplam iştirak sayısı da art arda on üç yıl boyunca düşmeye devam etmiş ve 2020'de %4 azalarak 1997'den bu yana en düşük seviye olan 413'e gerilemiştir.

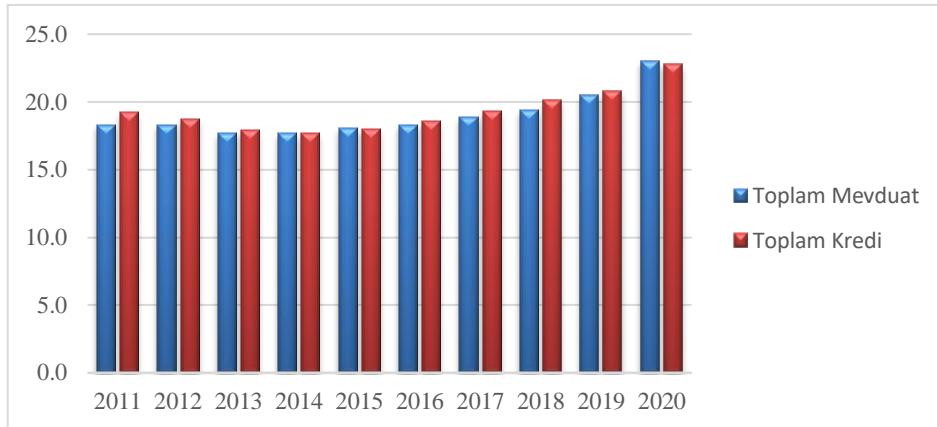


şekil 4. Avrupa Birliğinde Toplam Kredi Kurumu Sayıları

Kaynak: <https://www.ebf.eu/wp-content/uploads/2022/01/FINAL-Banking-in-Europe-EBF-Facts-and-Figures-2021.-11-January-2022.pdf>

Avrupa Birliği bankacılığında görölen konsolidasyon eğilimine koşut olarak AB'deki mevduat yükümlölükleri, istikrarlı bir artışla Euro bölgesi dışındaki parasal finans kurumlarının Euro Bölgesi mevduatları hariç, 2011 yılına oranla %26'lık bir artış göstererek 23 trilyon Euro'ya yükselmiştir. Toplam kredi rakamlarında da benzer gelişmeler yaşanmıştır.

2008 krizi sonrası kredi standartlarında başlayan sıkılaştırma dönem boyunca devam etmiş, 2016 yılından itibaren ise standartlarda bir gevşeme eğilimi yaşanmıştır. Buna bağlı olarak kredi talebi 2011 yılı sonuna kadar düşüş göstermiş, 2020 yılının 1. çeyreğine kadar süren bu eğilim, bu tarihten sonra yerini keskin bir düşüşe bırakmıştır (Avrupa Bankacılık Birliği-EBF, 2021: 18-19).

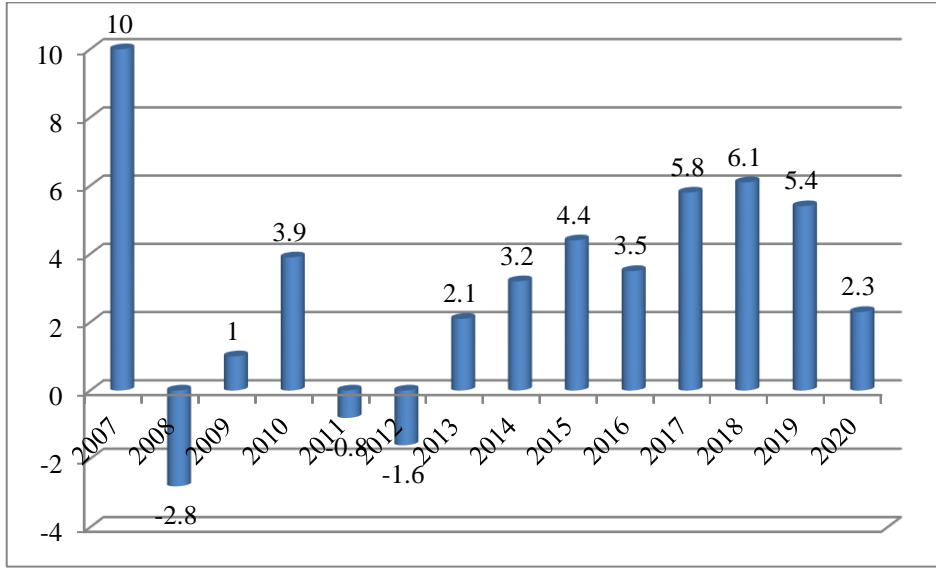


şekil 5. Avrupa Birliğinde Toplam Mevduat ve Kredi Gelişimi

Kaynak: <https://www.ebf.eu/wp-content/uploads/2022/01/FINAL-Banking-in-Europe-EBF-Facts-and-Figures-2021.-11-January-2022.pdf>

ECB' nin düşük faiz oranlarını sürdürmeye devam etmesi nedeniyle Avrupa bankaları için karlılık zaten önemli bir zorluk olmuştur. Ancak buna rağmen, bankacılık sektörünün yatırımcılar için çekiciliğini değerlendirmede kilit bir gösterge olan öz sermaye getirisi 2008' den bu yana yavaş ama

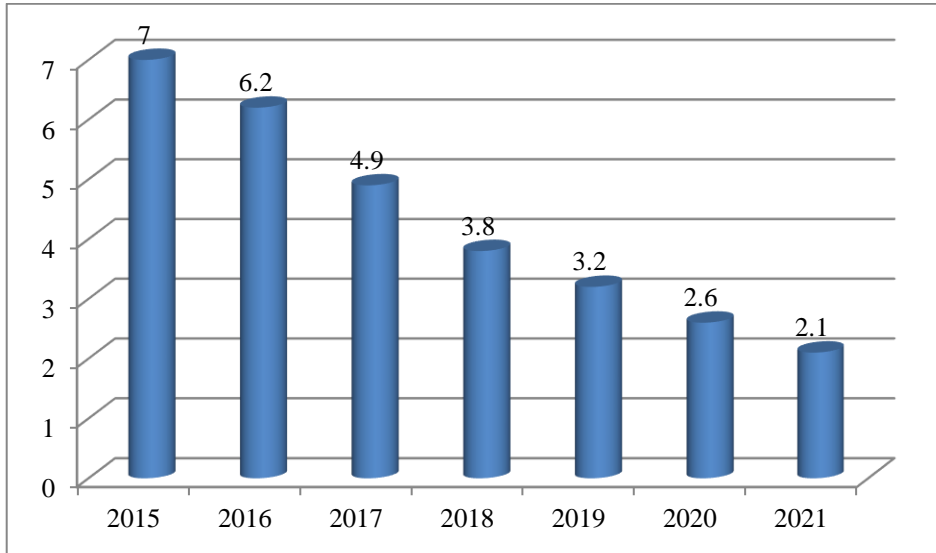
ve emin adımlarla toparlanmıştır. 2019 sonrasında görülen düşüş eğilimi 2020 yılında da devam etmiş ve 2013 yılı seviyelerine dönmüştür.



Şekil 6. (EU-28) Bankaların Özkaynak Karlılığı

Kaynak: <https://www.ebf.eu/facts-and-figures/banking-sector-performance/>

Takipteki kredilerin evrimini gösteren şekle bakıldığında da ciddi bir iyileşme dikkat çekmektedir. Aktif kalitesini göstermesi açısından önemli bir gösterge olan takipteki krediler oranının düşüş göstermesi bankacılık sistemindeki kredi öncesi inceleme ve kredi sonrası kontrol mekanizmalarının iyi çalıştığını göstermektedir.



Şekil 7. Takipteki Kredilerin Evrimi

Kaynak: <https://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000006518>

SONUÇ

Bankacılık sektörlerinin ve ülke ekonomilerinin krize girmesinin önlenmesi konusunda var olan en önemli araçlardan biri denetimdir. Gelişmiş ve gerçek bir denetim anlayışı, denetim kapsamındaki finansal kurum ve kuruluşlarının daha sağlıklı işlemlerini sağlayacak ve böylece sektörün ve ekonominin bilanço yapılarının bozulması önlenmiş olacaktır.

Denetimin temel amacı, finansal istikrarı korumak ve böylelikle bir bütün olarak finansal sisteme güven ve finansal hizmet müşterileri için yeterli korumayı sağlamak amacıyla finansal sektör için geçerli olan kuralların yeterince uygulanmasını sağlamaktır.

Denetim otoritelerinin bir işlevi, krizlerin oluşmasını önlemek için sorunları erken aşamada tespit etmektir. Ancak zaman zaman aksaklıkların olması kaçınılmazdır ve denetim için yapılan düzenlemelerin de akılda tutulması gerekmektedir. Ancak, bir kriz patlak verdiğinde denetçilerin rolü, ekonomiye ve bir bütün olarak topluma verilen zararı sınırlandırmak üzere krizi olabildiğince etkili bir şekilde yönetmek olduğu için, daha kritik hale gelmektedir. Denetim, denetlenen tüm kuruluşların minimum standartlar setine tabi olmasını sağlamalıdır.

Denetim otoriteleri, görevlerini yerine getirirken başkalarının zararına belirli bir kurum veya kurum türünü tercih etmemelidir. Farklı denetim uygulamalarından kaynaklanan rekabet çarpıklıklarından ve düzenleyici arbitrajdan kaçınılmalıdır çünkü bunlar finansal istikrarı zayıflatma potansiyeline sahiptir. Denetim sistemi adil ve dengeli olarak algılanmalıdır. Ayrıca, denetim düzenlemelerinin güvenilirliği, bunların büyük ve küçük piyasa işletmecileri tarafından kabul edilmesi ve denetçiler ile finans kurumları arasında optimal bir işbirliğinin oluşturulması için eşit şartlar altında bir oyun alanı hayati önem taşımaktadır. Bu, diğerlerinin yanı sıra, rekabet, yerleşme özgürlüğü ve sermayenin serbest akışı ilkeleri üzerine inşa edildiği şekliyle özellikle önemlidir.

Finansal istikrarın sürdürülmesine ilişkin denetim amacı, finans sektörünün ekonomik işlevini mümkün olan en yüksek verimlilikle yerine getirmesini sağlayan ve böylece sürdürülebilir ekonomik büyümeye katkıda bulunan kısıtlamaları dikkate almaktır. Gözetim ve denetim, piyasaların sorunsuz işlemlerini ve rekabetçi bir endüstrinin gelişmesini teşvik etmeyi amaçlamalıdır. Zayıf denetim organizasyonu veya gereğinden fazla müdahaleci denetim kuralları ve uygulamaları, finans sektörü ve karşılığında müşteriler, vergi mükellefleri ve daha geniş ekonomi için maliyetlere dönüşecektir. Bu nedenle denetim, olabildiğince etkili ve mümkün olan en düşük maliyetle gerçekleştirilmelidir.

Son 2008 krizi, finans sektöründeki sorunların, özellikle para birliğinde ne kadar hızlı ve güçlü bir şekilde yayılabileceğini ve bu tür sorunların Avrupa'daki insanları nasıl doğrudan etkilediğini göstermiştir. 2008 krizi ile birlikte büyük bir dönüşüm yaşayan Avrupa bankacılık denetimi, Euro bölgesindeki bankacılık denetiminin yüksek standartta olmasını ve tüm bankalara tutarlı bir şekilde uygulanmasını sağlayarak kredi kurumlarının güvenliğine ve sağlığına ve finansal sistemin istikrarına katkıda bulunmayı amaçlamıştır. Yeni bankacılık denetim sisteminin temel amaçları; Avrupa Birliği bankacılık sisteminin güvenliğini ve sağlığını sağlamak, mali entegrasyonu ve istikrarı artırmak ve tutarlı denetim sağlamaktır.

Avrupa Birliği Bankacılık Denetimi, Tek Kararlı Mekanizma ile birlikte AB bankacılık birliğinin iki ayağından biridir. Tek Denetim Mekanizması (SSM), Avrupa'daki bankacılık denetim sistemini ifade etmektedir. Bu mekanizma; Avrupa Merkez Bankası (ECB) ve katılımcı ülkelerin ulusal denetim otoritelerinden oluşmaktadır. Tek Denetim Mekanizması (SSM), Tek Çözüm Mekanizması (SRM) ve Avrupa Mevduat Sigorta Planı (EDIS) ile birlikte Avrupa bankacılık birliğinin sacayağlarını oluşturmaktadır. Bu üç sacayağı, tüm AB ülkeleri için geçerli olan tek kural kitabının temeline dayanmaktadır.

Avrupa Birliği bankacılık denetiminde Avrupa Merkez Bankası (ECB), nihai sorumluluğu elinde tutarken, ECB ve ulusal yetkili makamlardan (NCA'lar) oluşan, SSM içindeki denetim görevlerini yerine getirmektedirler. Bu yapı, ulusal denetçilerin yerel ve özel bilgi birikiminden en iyi şekilde yararlanırken, Euro bölgesindeki tüm denetlenen kuruluşların güçlü ve tutarlı denetimini sağlamaktadır.

Bağımsız bir AB Kurumu olarak Avrupa Merkez Bankası (ECB), bankacılık denetimini Avrupa perspektifinden şu şekilde yapmaktadır:

- (1) Günlük denetime ortak bir yaklaşım oluşturmak,
- (2) Uyumlaştırılmış denetim eylemleri ve düzeltici önlemler almak,
- (3) Düzenlemelerin ve denetim politikalarının tutarlı bir şekilde uygulanmasını sağlamak.

ECB, ulusal denetçilerle işbirliği içinde, Avrupa bankacılık denetiminin etkili ve tutarlı olmasını sağlamaktan sorumlu olmaktadır. ECB'nin denetim sistemi içinde şu yetkileri bulunmaktadır:

- (1) Denetim incelemeleri, yerinde incelemeler ve araştırmalar yürütmek,
- (2) Bankacılık lisanslarını vermek veya geri çekmek,
- (3) Bankaların nitelikli holdingleri iktisap ve elden çıkarmasını değerlendirmek,
- (4) AB ihtiyati kurallarına uyumu sağlamak,
- (5) Herhangi bir finansal riske karşı koymak için daha yüksek sermaye gereksinimleri (tamponlar) belirlemek.

EPB'nin daha güçlü bir yapıya ulaşabilmesinin ön şartı, bankacılık sektörünün diğer bütün finansal kuruluşlarla bütünleşmesinin sağlıklı ve etkin bir şekilde sağlanmasıdır. Bankacılık Birliği her ne kadar bu konuda bir politika kapsamı belirlemiş olsa da Avrupa Birliği içinde tam bir finansal bütünleşme sağlanması için bankacılık sektörü ile diğer finansal kuruluşların iş birliğinin sağlanması büyük önem göstermektedir. Bilinmektedir ki, Avrupa Birliği içinde henüz sermaye piyasaları birliği tam olarak sağlanmış değildir.

Öte yandan, Bankacılık Birliği hem EPB için, hem de Tek Finansal Pazar için sağlıklı işleyen bir ortak Avrupa bankacılık sisteminin yaratılması yolunda çok önemli bir adımdır. Bununla birlikte Bankacılık Birliği'nin paradoksal etkileri de bulunmaktadır: Tek finans pazarı aynı zamanda daha derin şekilde bütünleşmiş, ama aynı zamanda daha parçalanmış hale gelmiştir. Euro alanıyla daha derin şekilde bütünleşmekte olmakla birlikte tek finansal piyasanın geri kalanı arasındaki entegrasyon mesafesinden dolayı daha parçalı hale gelmektedir. Bankacılık Birliği'nin yetki alanları ile tek finans

piyasası arasındaki bu uyumsuzluğun birçok yasal ve kurumsal sonucu bulunmaktadır. İlk sonuç, tek finansal piyasanın önemli kısmının birleşmesidir. Haziran 2012 Zirvesi'nde amaçlandığı üzere, Bankacılık Birliği bünyesindeki bankalar, üye devletlerle bağları koparmak için temelde “uyruklarından” çıkarılmıştır. Bankalar, lisans verme, faaliyetlerinde Birlik hukukuna uyumu sağlama, kapatma ve çözümüleme yetkilerinin bir Avrupa otoritesine özel olması anlamında “Avrupalılaşmıştır”. Bu, tek pasaport çerçevesinin sonuna karşılık gelmektedir.

Ana ülke kontrolü ve karşılıklı tanıma ilkeleri artık Bankalar Birliği içinde geçerli değildir. Bankacılık Birliğindeki kurumlar, yan kuruluşlar ve şubeler doğrudan hizmet sunma yoluyla sınır ötesi işlerinin kapsamından bağımsız olarak, tek bir denetçiye ve tek bir çözümüleme otoritesine tabi olacaktır (Mayes, 2018: 132-143; Fallasen, 2015: 1-32).

Öte yandan, tek denetim mekanizması her ne kadar AB bankacılık sisteminin daha etkili hale gelmesi için atılmış önemli bir adım olsa da mevduat sigorta mekanizmalarının da tam olarak oluşturulması ile denetim sisteminin eksik alanları da tamamlanmış olacaktır. Tek bir Avrupa Mevduat Sigorta Planı (EDIS) Euro Bölgesi genelinde tekdüzelik sağlayacak ve tek pazar içinde likidite ve sermaye hareketliliğinin önündeki engellerin kaldırılmasını kolaylaştıracaktır. Bu da, bankacılık sektörünün ve ekonominin verimliliğini artırarak AB'nin ABD ve Çin ile rekabet edebilmesini sağlayacak bir etken olarak ortaya çıkacaktır.

KAYNAKÇA

- Akçay, E. Y. (2016). AB'nin Haylaz Çocuğu: Fransa. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, C. 7, S. 14, s. 1-12, 8.
- Akdemir, A. Şener, S. Topkaya, Ö. (2009). 2008 Küresel Krizi: Toplumsal Sorunlar Karşısında Bir Çözüm Olarak Sivil Toplum Kuruluşları. *Dernekler Dergisi*, 8.
- Arslan Coşkun, Ö. ve Eken, M.H. (2015). 2001 ve 2008 Krizlerinin Türk Bankacılık Sektörüne Etkilerinin Karşılaştırılması. *Maliye ve Finans Yazıları*, C.1, S.104, 105-130.
- Ataman Erdönmez, P. (2005). Avrupa Bankacılık Sektöründe Piyasa Gelişmeleri. *Bankacılar Dergisi*, Türkiye Bankalar Birliği, Bankacılık ve Araştırma Grubu, S. 55.
- Baglioni, A. (2016). *The European Banking Union, A Critical Assessment*. Switzerland: Palgrave Macmillan Studies in Banking and Financial Institutions.
- Boccuzzi, G. (2016). *The European Banking Union Supervision and Resolution*. Switzerland: Palgrave Macmillan.
- Clair Bradley, K. S. (1992). Comitology and The Law: Through A Glass, Darkly. *Common Market Law Review*, S. 29, 693
- Çamlıca, F. (2016). Avrupa Finansal Denetim Sistemi ve Bankacılık Birliği. *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, C.24, S.1, 1-26.
- Demir, M. (2015). 2008 Küresel Krizinin Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Elliot, D. J. (2012). *Key Issues On European Banking Union*. Brookings Global Economy and Development.
- Erdem, M. Ş. (1993). *Avrupa İç Pazarı Ve Türk Bankacılık Sistemi: Sorunlar ve Öneriler*. Ankara: TBB Yayınları.
- Ermis, H. (2018). *2008 Krizi Öncesi ve Sonrasının Türk Bankacılık Sektörü Üzerindeki Etkisi*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Işık Üniversitesi, İstanbul.
- European Commission (1985). *White Paper of the European Commission*. Com (85), 310 Final, 1985, <https://eur-lex.europa.eu/procedure/EN/116494>, e.t.: 09.09.2021.
- Fallasen, I. M. V. (2015). The Challenges of the EU Banking Union: Will it Succeed in Dealing With the Next Financial Crisis?. *Bruges European Economic Policy Briefings*,36/2015.
- Fernandez-Bollo, E., Andreeva, D., Grodzicki, M., Handal, L., Portier, R. (2021). Euro Area Bank Profitability and Consolidation, https://www.bde.es/f/webbde/GAP/Secciones/Publicaciones/InformesBoletinesRevistas/RevistaEstabilidadFinanciera/21/4_Consolidation_REF.pdf, Erişim Tarihi: 19.08.2022.

- Ferrari, G. (2015). Single Supervision and the Governance of Banking Markets in the Eurozone: Will the SSM Deliver the Expected Benefits?. *European Business Organization Law Review*, 16, s. 513-537, <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s40804-015-0018-7.pdf>, e.t.:10.09.2021.
- Fontan, I. A. (2019). Banking Supervision and Resolution in The EU Effects On Small Host Countries In Central, Eastern And South Eastern Europe. *Worldbank Group Working Paper*, April.
- FSB (2011). Key Attributes of Effective Resolution Regimes for Financial Institutions, www.financialstabilityboard.org/publications/r_111104cc.pdf, e.t.:10.09.2021.
- Gortsos, C. V. (2019). *European Banking Union Within the System of European Banking and Monetary Law*. Switzerland: Palgrave Macmillan.
- Kutlu G. ve Önüt, L. B. (2009). Avrupa Birliği'nin Kurumsal Yapısına Egemen Olan İlkeler, *Amme İdare Dergisi*, C. 42, S. 4, s. 59-67.
- Hernandez, L. Gamarra, B., Primo Braga, Carlos A. Vincelette, G. A. (Ed.). (2011). *Debt Sustainability and Debt Distress in the Wake of the Ongoing Financial Crisis: The Case of IDA-Only African Countries, Sovereign Debt and Financial Crisis*, The World Bank, Washington, s. 129-173, aktaran; Özlem Durgun (2016). 2008 Krizinin Ardından Türk Bankacılık Sistemi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S.1, 38-59.
- İnceci, S. ve Gürbüz, Z. Y. (2020). Avrupa Bankacılık Birliği'nin Orta ve Doğu Avrupa Bankacılık Performansına Etkileri. *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, C. 28, S. 1, 81-107.
- İzci Connelly, R. (2015). Avrupa Şüphenciligi ve Türkiye: Nasıl Bir Avrupa?. *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, C. 23, S. 2, 59-78.
- James, H. (2012). *Making the European Monetary Union: The Role of the Committee of Central Bank Governors and the Origins of the European Central Bank*. London: Cambridge, 313-317,
- Kandemir, Ş. (1998). *Türk Bankacılık Sisteminin Avrupa Birliği Bankacılık Sistemi'ne Uyum Sorunları ve Türk Bankacılığının Yapması Gerekenler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Karaçor, Z. (2006). Öğrenen Ekonomi Türkiye: Kasım 2000-Şubat 2001 Krizinin Öğrettikleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.16, 379-391.
- Kutlu Gürsel, M. ve Önüt, L. B. (2009). Avrupa Birliği'nin Kurumsal Yapısına Egemen Olan İlkeler. *Amme İdare Dergisi*, C. 42, S. 4, 59-67.
- Lastra, R. M. (2019). *Multilevel Governance in Banking Regulation*, Switzerland: Palgrave Macmillan.
- Mack, S. (2020). *How Does Differentiated Integration Work in the EU Financial Sector?*, Spotlight on Banking Union. Policy Paper, No. 4.
- Mayes, D.G. (2018). *Banking Union: The Disadvantages of Opportunism*. *Journal of Economic Policy Reform*, 21:2, 132-143, DOI: 10.1080/17487870.2017.1396899
- Meroni & Co., Industrie Metallurgiche, SpA v High Authority of the European Coal and Steel Community. ABAD, Case 9/56, ECR 133,13 Haziran 1958, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61956CJ0009>, e.t.:09.09.2021.
- Moloney, N. (2014). *European Banking Union: Assessing its Risks and Resilience*. *Common Market Law Review*, C. 51, S. 6, s. 1609-1670, <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/Common+Market+Law+Review/51.6/COLA2014134>, e.t.:10.09.2021.
- Morra, C. B., Smits, R. ve Magliari, A. (2017). *The Administrative Board of Review of the European Central Bank: Experience After 2 Years*. *European Business Organization Law Review*, <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s40804-017-0081-3.pdf>, e.t.:10.09.2021.
- Odak, D. (2020). *A Political Economy of Banking Supervision*. Switzerland: Springer Nature Switzerland AG.
- Peters, T. (1982). *EMU: Prospects and Retrospect*, in: Sumner M.T., Zis G. (eds) *European Monetary Union*, London: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-1-349-16781-4_1, e.t.: 08.09.2021.
- Schiff, M. and Winters, L. A. (2003). *Regional Integration and Development*. Worldbank and Oxford, Washington, <http://hdl.handle.net/10986/15172>, e.t.:09.09.2021.
- Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı (2011). *Avrupa Birliği'nde Yeni Denetleyici Otoriteler*. Ankara, s. 3-4, https://www.ab.gov.tr/files/EMPB/avrupa_birligi_nde_yeni_denetleyici_otoriterler.pdf, e.t.: 22.08.2021
- Tuğsal, T. (2015). Finansal Krizler ve Anlamlandırma Teorisi: 2008 Krizine Retrospektif Bir Yaklaşım. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, Cilt. 3, S. 1, 111-124.
- Yılmaz, D. (2009). *Küresel Kriz, Etkileri ve Para Politikası Uygulamaları*. TCMB, 6.
- Weiler, J.H.H. and Koçjan, M. (2005). *European Community System: Comitology*. *NY University School of Law Teaching Material*, 2004/2005, 3.
- Zadeh, Y. G. (2021). *Avrupa Birliği'nde Finansal Entegrasyon: Bankacılık Sektörü Açısından Bir Değerlendirme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Zavvos, G. S. ve Kaltsouni, S. (2015). *The Single Resolution Mechanism in the European Banking Union: Legal Foundation, Governance Structure and Financing*, *Research Handbook on Crisis Management in the*

- Banking Sector. 117-149, <http://classic.austlii.edu.au/au/journals/ELECD/2015/1244.html>, e.t.:10.09.2021.
- Zhumamuratov, M. (2014). *Lüksemburg Uzlaşısı*. https://www.academia.edu/6767157/L%C3%9CKSEMBURG_UZLA%C5%9EISI_Meirzhan_Zhumamuratov, e.t.:08.09.2021.
- https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication6142_en.pdf, e.t.:07.09.2021.
- [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:European_Monetary_System_\(EMS\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:European_Monetary_System_(EMS))
- https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/economic-and-monetary-union/what-economic-and-monetary-union-emu_en, e.t.:08.09.2021.
- <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/30258/TEZ.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, e.t.:08.09.2021.
- <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf;jsessionid=28302572DDAE72FAA5A85D2790DDF982?text=&docid=88838&pageIndex=0&doclang=EN&mode=1st&dir=&occ=first&part=1&cid=6916753>, e.t.:08.09.2021.
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61978CJ0120&from=EN>, e.t.:08.09.2021.
- <https://www.bis.org/publ/bcbs00a.pdf>, e.t.:08.09.2021.
- <https://www.rekabet.gov.tr/tr/Sayfa/Yayinlar/rekabet-terimleri-sozlugu/terimler->
- https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/2015/11/lamfalussy_report.pdf, e.t.:09.09.2021.
- https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/2015/11/lamfalussy_report.pdf, e.t.:22.08.2021.
- <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/de-larosiere-report>, e.t.:09.09.2021.
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:202:FULL&from=EN>, e.t.:10.09.2021.
- <https://www.cambridge.org/core/journals/financial-history-review/article/abs/harold-james-making-the-european-monetary-union-the-role-of-the-committee-of-central-bank-governors-and-the-origins-of-the-european-central-bank-cambridge-ma-and-london-the-belknap-press-of-harvard-university-press-2012-567-pp-isbn-9780674066830/FE973CE65C72A1EA257DAF3DDEE7C376>, e.t.:10.09.2021.
- <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:287:0063:0089:EN:PDF>, e.t.:10.09.2021.
- <https://www.consilium.europa.eu/media/21570/131201.pdf>, e.t.:10.09.2021.
- <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/30258/TEZ.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, e.t.:08.09.2021.